

راهکارهای بهبود رتبه ایران
در گزارش «انجام کسب و کار» بانک جهانی
۴. نماگر حمایت از سهام‌داران خرد

معاونت پژوهش‌های اقتصادی
دفتر: مطالعات اقتصادی

کد موضوعی: ۲۲۰
شماره مسلسل: ۱۳۶۴۹
اردیبهشت‌ماه ۱۳۹۳

به نام خدا

فهرست مطالب

۱.....	چکیده
۲.....	مقدمه
۵.....	۱. روش‌شناسی نماگر حمایت از سهام‌داران خرد
۷.....	۲. جایگاه جمهوری اسلامی ایران در نماگر حمایت از سهام‌داران خرد
۱۱.....	۳. تجربه سایر کشورها در حمایت از سهام‌داران خرد
۴.....	۴. راستی‌آزمایی اطلاعات مندرج در گزارش ۲۰۱۴ بانک جهانی و ارائه راهکارهایی به‌منظور بهبود
۱۷.....	رتبه جمهوری اسلامی ایران در نماگر حمایت از سهام‌داران خرد
۴۹.....	۵. راهکارهای پیشنهادی جهت بهبود رتبه ایران در نماگر حمایت از سهام‌داران خرد
۵۱.....	منابع و مآخذ

راهکارهای بهبود رتبه ایران در گزارش «انجام کسب‌وکار» بانک جهانی ۴. نماگر حمایت از سهام‌داران خرد

چکیده

یکی از نماگرهای سنجش شاخص «سهولت انجام کسب‌وکار»^۱ بانک جهانی، نماگر حمایت از سهام‌داران خرد است. این نماگر به بررسی حقوق سهام‌داران اقلیت در شرکت‌های سهامی عام و میزان حمایت‌های قانونی از این حقوق می‌پردازد و تمرکز آن بر معاملاتی است که مدیر یا مدیران شرکت به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم با شرکت تحت مدیریت خود طرف معامله واقع می‌شوند. این نماگر متشکل از سه مؤلفه میزان افشای معاملات مذکور، میزان مسئولیت مدیر یا مدیران شرکت در قبال معاملات مذکور در مقابل شرکت و سهام‌داران آن و سهولت شکایت سهام‌دار خرد علیه مدیر یا مدیران شرکت در مورد چنین معاملاتی است.

رتبه‌بندی در مؤلفه قدرت حمایت از سهام‌داران خرد، میانگین ساده رتبه صدک در سه مؤلفه بالاست. میانگین امتیاز در نظر گرفته شده برای جمهوری اسلامی ایران در این نماگر در سال ۲۰۱۴، امتیاز ۳/۷ و رتبه کشور ما در این نماگر ۱۴۷ درج شده است. با انجام راستی آزمایی و بررسی‌های دقیقی که به‌طور مستند در این تحقیق براساس واقعیت‌های حقوقی و رویه‌های جاری در سازمان بورس و شرکت‌های سهامی عام صورت گرفته مشخص شد حداقل امتیازی که کشور ما استحقاق دریافت آن را داشته امتیاز ۷ و رتبه‌ای که واقعاً کشور ما باید دریافت می‌کرد رتبه کمتر از ۲۰ بوده است. به این ترتیب می‌توان گفت، ارزیابی گزارش کسب‌وکار بانک جهانی در نماگر حمایت از سهام‌داران خرد، به دلیل اطلاعات نادرستی است که از ایران به بانک جهانی در واشنگتن می‌رسد و با واقعیت‌های کشور ما فاصله بسیار زیادی دارد. براساس این گزارش انجام کسب‌وکار در سال‌های اخیر درباره نماگر حمایت از سهام‌داران خرد کاملاً زیر سؤال و مردود است.

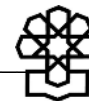
مقدمه

امروزه ارزیابی و سنجش محیط کسب‌وکار بنگاه‌های اقتصادی در کشورهای مختلف و مقایسه کشورها در این زمینه از اهمیت بالایی برای سرمایه‌گذاران خارجی و حتی داخلی برخوردار شده است. این ارزیابی‌ها، می‌توانند به شناسایی نقاط ضعف و قوت اقتصاد ملی و تلاش برای بهبود وضعیت کشورها نزد سرمایه‌گذاران و فعالان اقتصادی داخلی و خارجی کمک کنند.

یکی از مشهورترین شاخص‌های بین‌المللی سنجش محیط کسب‌وکار، شاخص «سهولت انجام کسب‌وکار» است. این شاخص توسط مؤسسه مالی بین‌المللی (IFC) پیگیری و ارائه می‌شود و به بررسی نهادهای حقوقی و اداری مؤثر در محیط کسب‌وکار و فعالیتهای اقتصادی می‌پردازد. این شاخص ترکیبی از ده نماگر به شرح زیر است که حوزه‌های مقرراتی متنوعی را شامل می‌شوند:

- شروع کسب‌وکار،
- اخذ مجوزهای ساخت‌وساز،
- دسترسی به انرژی الکتریکی،
- ثبت مالکیت،
- دریافت اعتبار،
- حمایت از سهام‌داران خرد،
- پرداخت مالیات،
- تجارت فرامرزی،
- اجرای قراردادهای،
- حل‌وفصل ورشکستگی (خاتمه کسب‌وکار).

متأسفانه رتبه ایران در این شاخص در بین کشورهای جهان در سال‌های اخیر، بسیار نامناسب بوده و فارغ از میزان واقع‌نمایی این شاخص و ارزیابی دقیق آن در کشور ما، این رتبه‌های نامناسب، تأثیر نامطلوبی بر جایگاه اقتصادی کشورمان نزد فعالان اقتصادی و سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی داشته و دست‌کم بیانگر وجود نقاط ضعفی در مقررات و رویه‌های اقتصادی کشورمان است. از این‌رو شناخت نقاط ضعف کشور در حوزه‌های مقرراتی و حقوقی مؤثر بر محیط کسب‌وکار و ارائه راهکارهای مناسب، عملی، دقیق و متناسب با نظام حقوقی کشورمان از اهمیت بالایی برخوردار بوده و ضمن زمینه‌سازی برای رفع نقاط ضعف اقتصاد کشور موجب بهبود جایگاه کشورمان نزد فعالان اقتصادی و سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی خواهد شد.

نماگر حمایت از سهام‌داران خرد به بررسی حقوق سهام‌داران اقلیت در شرکت‌های سهامی عام و میزان حمایت‌های قانونی از این حقوق می‌پردازد. تمرکز این نماگر بر معاملاتی است که شرکت انجام می‌دهد و مدیر یا مدیران شرکت به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم طرف معامله واقع می‌شود. این نماگر به این موضوع می‌پردازد که در چنین معاملاتی سهام‌داران خرد تا چه حد می‌توانند از حقوق خود در مقابل معاملاتی که مدیران شرکت با خود شرکت انجام می‌دهند، دفاع کنند. به این ترتیب این نماگر متشکل از سه مؤلفه به‌شرح زیر است:

۱. میزان افشا (میزان افشای معاملات شرکت خصوصاً معاملات شرکت با مدیران یا معاملاتی که مدیران در آن معاملات ذی‌نفع هستند).

۲. میزان مسئولیت مدیر یا مدیران شرکت در قبال معاملات مذکور در مقابل شرکت و سهام‌داران آن.

۳. سهولت شکایت سهام‌دار خرد (سهام‌داران اقلیت با چه شرایط و سازوکاری می‌توانند علیه مدیر یا مدیران شرکت در مورد معاملات مذکور و نیز سایر تخلفات مدیران طرح دعوا کنند؟).

برای بررسی و ارزیابی این نماگر در کشورهای مختلف، به نحوی که این کشورها قابل مقایسه با یکدیگر باشند، یک شرکت سهامی عام فرضی در نظر گرفته می‌شود که مدیر آن (شخصی به نام آقای جیمز) معامله‌ای با یک شرکت غیرسهامی که خود در آن شریک است، انجام می‌دهد و از این راه سود زیادی نصیب خود می‌کند و به شرکت سهامی عام زیان وارد می‌کند. معامله مفروض کلیه مجوزهای لازم را اخذ کرده و به‌صورت مخفیانه انجام نگرفته و افشا شده است. در این فرض در هریک از کشورهای مورد بررسی سه مؤلفه مذکور مورد بررسی قرار گرفته و امتیازی از ۱ تا ۱۰ به آن کشور اختصاص می‌یابد.

در این تحقیق ضمن توصیف وضعیت فعلی این نماگر در کشور، راهکارهای متناسب با نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران برای بهبود رتبه ایران در این نماگر ارائه خواهد شد. همچنین در این تحقیق بررسی خواهد شد که چگونه می‌توان با اصلاح قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی، با فرض ثابت بودن شرایط سایر کشورها مطابق گزارش ۲۰۱۴ بانک جهانی، جایگاه کشور ما در این نماگر به رتبه اول منطقه سند چشم‌انداز ارتقا یابد. این تحقیق شامل بخش‌های زیر خواهد بود:

الف) وضعیت موجود ایران در نماگر حمایت از سهام‌داران خرد براساس گزارش ۲۰۱۳ و ۲۰۱۴ بانک جهانی شامل:

۱. وضعیت ایران در بین ۱۸۹ کشور مورد بررسی در گزارش انجام کسب‌وکار بانک جهانی.
۲. وضعیت ایران در بین کشورهای منطقه در سند چشم‌انداز (کشورهای منطقه در سند چشم‌انداز عبارتند از: آذربایجان، اردن، ارمنستان، عربستان، قطر، ازبکستان، ایران، ترکمنستان،

عمان، کویت، کرانه باختری و غزه، بحرین، ترکیه، گرجستان، افغانستان، پاکستان، سوریه، قرقیزستان، لبنان، امارات متحده عربی، تاجیکستان، عراق، قزاقستان، یمن و عمان).

۳. ارائه جدول رتبه کشورها در گزارش ۲۰۱۴ و شرح مختصری درباره دلایل پیشرو بودن سه کشور برتر.

ب) گزارش راستی‌آزمایی تحلیلی در سه حوزه:

- قانونی،^۱

- مقرراتی،^۲

- اجرایی،^۳ از مفاد مندرج در گزارش ۲۰۱۴ بانک جهانی:

در این بخش به این پرسش پاسخ داده شده است:

- اطلاعات مندرج در گزارش انجام کسب‌وکار درباره نماگر حمایت از سهام‌داران خرد تا چه اندازه با واقعیت در دوره زمانی خردادماه ۱۳۹۱ تا خردادماه ۱۳۹۲ (دوره زمانی جمع‌آوری اطلاعات مرتبط با گزارش ۲۰۱۴) منطبق است؟

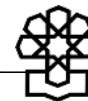
ج) راهکارها و پیشنهادهای برای اصلاح قوانین، مقررات یا رویه‌های اجرایی به‌منظور بهبود رتبه ایران در گزارش انجام کسب‌وکار بانک جهانی.

در این بخش راهکارها و پیشنهادهایی با هدف دستیابی به رتبه یک بین کشورهای منطقه در سند چشم‌انداز با فرض ثبات شرایط سایر کشورها براساس گزارش سال ۲۰۱۴ بانک جهانی ارائه شده است. رتبه یک با فرض ثابت بودن وضعیت همه ۱۸۹ اقتصاد مورد بررسی در سال ۲۰۱۴ مدنظر قرار خواهد گرفت.

۱. راهکار قانونی شامل مواردی است که نیازمند همکاری قوای مجریه و قضائیه با قوه مقننه برای اصلاح، تغییر و یا تصویب یک قانون است.

۲. راهکار مقرراتی شامل مواردی است که نیازمند اصلاح، تغییر و یا ابلاغ یک آیین‌نامه، بخشنامه یا دستورالعمل در دستگاه ذی‌ربط است.

۳. راهکار اجرایی شامل مواردی است که فارغ از ضرورت تغییر یا اصلاح قوانین مقررات به کیفیت اجرای قوانین و مقررات در یک دستگاه یا مجموعه‌ای از دستگاه‌ها ارتباط پیدا می‌کند. به‌عنوان مثال تفسیر مجری از قانون و مقررات، روش‌های خاص مجری در اجرای قانون و مقررات، ایجاد سامانه‌های الکترونیکی، ایجاد پنجره واحد، افزایش سطح تعاملات با سایر دستگاه‌ها و

۱. روش‌شناسی نماگر حمایت از سهام‌داران خرد^۱

موضوع حمایت از سهام‌داران خرد^۲ از این نظر برای شرکت‌ها مهم است که می‌توانند از این طریق توانایی خود را برای افزایش سرمایه مورد نیاز برای رشد، نوآوری، متنوع‌سازی و رقابت بالا ببرند. اگر در قوانین چنین حمایت‌هایی دیده نشده باشد، سهام‌داران خرد ممکن است تمایلی به سرمایه‌گذاری نداشته باشند مگر اینکه آنها در زمره سهام‌داران کنترل‌کننده شرکت قرار بگیرند. مقررات قوی معاملات مربوط به اشخاص وابسته را به وضوح تعریف کرده، الزامات افشای روشن و کارآمد اطلاعات را ترویج می‌کند، مشارکت سهام‌داران در تصمیم‌گیری‌های عمده مربوط به شرکت را الزامی کرده و استانداردهای واضح و روشنی را برای پاسخگویی شرکت به افراد درون شرکت تعیین می‌کند.

پروژه انجام کسب‌وکار [در این نماگر] به اندازه‌گیری قدرت حمایت از سهام‌داران خرد در مقابل سوء استفاده مدیران از دارایی‌های شرکت برای استفاده شخصی و یا معامله با خود می‌پردازد. نماگرها سه جنبه حمایت از سهام‌داران خرد را برجسته می‌کنند:

۱. شفافیت معاملات مربوط به اشخاص وابسته (مؤلفه میزان افشا)،

۲. مسئولیت معامله با خود (مؤلفه میزان مسئولیت مدیر)،

۳. توانایی سهام‌داران برای شکایت از سوءمدیریت مدیران و اعضای هیئت‌مدیره (مؤلفه میزان سهولت شکایت سهام‌داران).

رتبه‌بندی در مؤلفه قدرت حمایت از سهام‌داران خرد براساس میانگین ساده رتبه صدک در سه مؤلفه بالاست.

برای اینکه داده‌ها در همه اقتصادهای مورد بررسی قابل مقایسه باشند، پروژه انجام کسب‌وکار فرضیات مختلفی در مورد نوع فعالیت اقتصادی و معامله در نظر می‌گیرد:

شرکت خریدار یک شرکت تولیدکننده است و کلیه محصولاتش را خود، تولید و توزیع می‌کند.

دارای یک هیئت‌مدیره و یک مدیرعامل^۳ است که در مواردی که از نظر قانونی اجازه داده شده

می‌تواند به نیابت از خریدار عمل کند، حتی اگر این موضوع به‌طور خاص الزام قانونی نباشد.

آقای جیمز سهام‌دار کنترل‌کننده و عضو هیئت‌مدیره شرکت خریدار می‌باشد. نامبرده مالک ۶۰

درصد شرکت بوده و ۲ نفر از ۵ عضو هیئت‌مدیره را انتخاب کرده است. چنانچه در کشوری الزامی

۱. برگرفته از گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، وضعیت ایران در گزارش انجام کسب‌وکار بانک جهانی، ۲۰۱۳.

۲. در متن اصلی عنوان این نماگر Protecting Investors آمده که برای درک عمیق‌تر و تناسب با محتوا و مفروضات نماگر این عنوان حمایت از سهام‌داران خرد ترجمه شده است.

3. CEO

باشد که یک هیئت ناظر که حداقل بخشی از آن توسط سهام‌داران انتخاب می‌شوند، وجود داشته باشد فرض می‌شود آقای جیمز ۶۰ درصد اعضای هیئت ناظر انتخاب شده توسط سهام‌داران را انتخاب نموده است. همچنین فرض می‌شود که ۵ عضو هیئت‌مدیره عبارتند از: ۳ مدیر، (شامل خود آقای جیمز) که توسط نمایندگان آقای جیمز در هیئت ناظر پیشنهاد یا منصوب شده‌اند. لطفاً توجه شود که آقای جیمز مدیرعامل شرکت نیست.

علاوه بر این آقای جیمز مالک ۹۰ درصد شرکت فروشنده^۱ نیز می‌باشد که فروشگاه‌های زنجیره‌ای سخت‌افزاری را در اختیار دارد. شرکت فروشنده دچار مشکل مالی شده و اخیراً تعداد زیادی از فروشگاه‌های خود را تعطیل کرده است. بدین ترتیب بسیاری از کامیون‌های آن بلااستفاده مانده‌اند.

آقای جیمز به شرکت خریدار پیشنهاد کرد تا کامیون‌های بلااستفاده فروشنده را اکتیاع نماید و بدین ترتیب توزیع محصولات غذایی خریدار را گسترش دهد. شرکت خریدار موافقت نموده و وارد معامله می‌شود.

کلیه تأییدیه‌های لازم اخذ و اطلاع‌رسانی‌های لازم صورت می‌گیرد. آخرین شرط معامله آن است که خریدار معادل ۱۰ درصد اموال خود را به صورت نقد در ازای کامیون‌ها به فروشنده واگذار کند. چنانچه آقای جیمز قانوناً بتواند در هیئت‌مدیره و یا در سطح سهام‌داران در مورد معامله رأی دهد، فرض می‌شود رأی او تعیین‌کننده و در جهت انجام معامله است.

قیمت کامیون‌ها بیش از قیمت بازار بوده و انجام این معامله به ضرر شرکت خریدار است. سهام‌داران خرد، آقای جیمز و تأییدکنندگان معامله را تحت پیگرد قرار می‌دهند.

فرض می‌شود شرکت خریدار مؤسسه‌ای خصوصی (در مالکیت دولت نیست) با سهام منتشر شده قابل خرید و فروش بوده، نام آن در فهرست مهمترین بازار بورس کشور درج شده است. چنانچه بازار بورسی در کشور وجود ندارد یا چنانچه کمتر از ۱۰ شرکت فعال در بورس کشوری وجود دارد، فرض می‌شود خریدار یک شرکت خصوصی بزرگ با تعداد زیادی سهام‌دار می‌باشد.

فرض می‌شود انجام معاملات بخشی از اقدامات تجاری عادی خریدار می‌باشد.

انجام این معامله خارج از اختیارات قانونی (خارج از صلاحیت یا قدرت خریدار) نیست.

جدول ۱. نماگر حمایت از سهامداران خرد چه چیزی را اندازه‌گیری می‌کنند؟

مؤلفه میزان افشا (۰ تا ۱۰)
• چه کسی می‌تواند معاملات مربوط به اشخاص وابسته را تصویب کند؟
• الزامات افشا در مورد معاملات مرتبط با اشخاص وابسته
مؤلفه میزان مسئولیت مدیر (۰ تا ۱۰)
• توانایی سهامداران برای مسئول قلمداد کردن اشخاص ذی‌نفع و افراد تأییدکننده در موارد مرتبط با معاملات اشخاص وابسته،
• جبران قانونی موجود (پرداخت خسارت، بازپرداخت سود، جریمه‌ها، حبس و فسخ معامله)،
• توانایی سهامداران برای شکایت به‌طور مستقیم و یا غیرمستقیم (از طرف شرکت).
مؤلفه میزان سهولت شکایت سهامداران (۰ تا ۱۰)
• دسترسی به اسناد داخلی شرکت (به‌طور مستقیم و یا از طریق یک بازرس دولتی)،
• اسناد و اطلاعات در اختیار در زمان برگزاری دادگاه.
مؤلفه قدرت حمایت از سرمایه‌گذار (۰ تا ۱۰)
• میانگین ساده امتیاز مؤلفه‌های میزان افشا، میزان مسئولیت مدیر و میزان سهولت شکایت سهامداران.

۲. جایگاه جمهوری اسلامی ایران در نماگر حمایت از سهامداران خرد

امتیاز ایران در مؤلفه قدرت حمایت از سهامداران خرد در سال‌های ۲۰۱۳ و ۲۰۱۴، ۳/۷ از ۱۰ بوده است که امتیاز بالاتر به معنی حمایت‌های قوی‌تر است.

رتبه جهانی جمهوری اسلامی ایران در سال ۲۰۱۳ بین ۱۸۵ کشور در مؤلفه قدرت حمایت از سهامداران خرد ۱۵۰ بوده و در سال ۲۰۱۴ در بین ۱۸۹ کشور ۱۴۷ ثبت شده است. البته این بهبود رتبه ناشی از عملکرد مثبت در حوزه مقررات‌گذاری نبوده، زیرا امتیاز کشورمان در این نماگر در سال‌های مذکور تغییری پیدا نکرده است.

از آنجا که این نماگر، همه ابعاد مرتبط با حمایت از سهامداران خرد را ارزیابی نمی‌کند، رتبه بالاتر بیانگر آن است که مقررات اقتصادی کشور مورد نظر حمایت‌های قوی‌تری از سهامدار خرد را در مقابل انجام معاملات [از طرف مدیر و اعضای هیئت‌مدیره شرکت] به‌نفع خود در نظر گرفته است.

درحالی که اطلاعات جدید پروژه انجام کسب‌وکار منعکس‌کننده این موضوع هستند که مقررات در جمهوری اسلامی ایران تا چه میزان از سهامداران خرد حمایت می‌کنند، روند داده‌ها در طول زمان نشان می‌دهد که آیا حمایت‌ها بیشتر شده است یا خیر و رتبه جهانی در مؤلفه قدرت حمایت از سهامداران خرد نشان می‌دهد که آیا جمهوری اسلامی ایران در طول زمان از بقیه عقب افتاده و یا از سایرین پیشی گرفته است. جدول زیر این تغییرات را در طول سال‌های اخیر نشان می‌دهد:

جدول ۲. روند تغییر میزان حمایت از سهام‌داران خرد در جمهوری اسلامی ایران
براساس گزارش‌های پروژه انجام کسب‌وکار

مؤلفه/ سال	۲۰۰۶	۲۰۰۷	۲۰۰۸	۲۰۰۹	۲۰۱۰	۲۰۱۱	۲۰۱۲	۲۰۱۳	۲۰۱۴
رتبه								۱۵۰	۱۴۷
میزان افشا (صفر تا ۱۰)	۵	۵	۵	۵	۵	۵	۵	۷	۷
میزان مسئولیت مدیر (صفر تا ۱۰)	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴
میزان سهولت شکایت سهام‌داران (۱۰ تا ۰)	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
قدرت حمایت از سهام‌داران خرد (۱۰ تا ۰)	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۳/۷	۳/۷

مأخذ: همان.

اصلاحاتی که برای تقویت حمایت از سهام‌داران خرد صورت می‌گیرد در مسیر پیش روی خود ممکن است جنبه‌های مختلفی مانند تدوین قوانین جدید یا اصلاح قوانین مربوط به شرکت‌ها و یا اصلاح قوانین آیین دادرسی مدنی را شامل شود. جدول ۳ نشان می‌دهد که پروژه انجام کسب‌وکار چه اصلاحاتی را در چارچوب حمایت از سهام‌داران خرد در جمهوری اسلامی ایران ثبت کرده است.

جدول ۳. جمهوری اسلامی ایران چگونه حمایت از سهام‌داران خرد را در سال‌های اخیر
ساده‌تر و یا دشوارتر کرده است؟

عنوان گزارش	اصلاحات
۲۰۰۸	پروژه انجام کسب‌وکار هیچ اصلاحی را ثبت نکرده است.
۲۰۰۹	پروژه انجام کسب‌وکار هیچ اصلاحی را ثبت نکرده است.
۲۰۱۰	پروژه انجام کسب‌وکار هیچ اصلاحی را ثبت نکرده است.
۲۰۱۱	پروژه انجام کسب‌وکار هیچ اصلاحی را ثبت نکرده است.
۲۰۱۲	پروژه انجام کسب‌وکار هیچ اصلاحی را ثبت نکرده است.
۲۰۱۳	جمهوری اسلامی ایران حمایت از سهام‌داران خرد را از طریق الزام به افشای فوری اطلاعات مربوط به معاملات با اشخاص وابسته تقویت کرد.
۲۰۱۴	پروژه انجام کسب‌وکار اصلاح جدیدی را ثبت نکرده است.

مأخذ: همان.

مبنای داده‌های نماگر مربوط به حمایت از سهام‌داران خرد که در این قسمت برای جمهوری اسلامی ایران گزارش شده است، اطلاعاتی است که علاوه بر بررسی مقررات بازار سرمایه، قوانین شرکت‌ها و شواهد مربوط به احکام دادگاه‌ها، از طریق نظرسنجی از وکلای شرکت‌ها و بورس اوراق بهادار جمع‌آوری شده است. جدول زیر خلاصه‌ای از امتیازات اختصاص یافته به جمهوری اسلامی ایران را در مقایسه با میانگین منطقه منا و OECD در سال ۲۰۱۴ نشان می‌دهد.

جدول ۴. امتیازات جمهوری اسلامی ایران در نماگر حمایت از سهامداران خرد
در مقایسه با منطقه منا و OECD، سال ۲۰۱۴

نماگر	جمهوری اسلامی ایران	میانگین منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا (منا)	متوسط کشورهای با درآمد بالای عضو OECD
مؤلفه میزان افشا (۰ تا ۱۰)	۷	۶	۷
مؤلفه میزان مسئولیت مدیر (۰ تا ۱۰)	۴	۵	۵
مؤلفه میزان سهولت شکایت سهامداران (۰ تا ۱۰)	۰	۳	۷
مؤلفه قدرت حمایت از سهامداران خرد (۰ تا ۱۰)	۳/۷	۴/۵	۶/۲

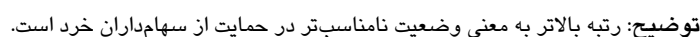
مأخذ: همان.

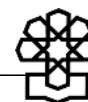
جدول ۵. امتیازات جمهوری اسلامی ایران در نماگر حمایت از سهامداران خرد
در گزارش سال ۲۰۱۴ بانک جهانی

نماگر	امتیاز	توضیح مربوط به امتیاز
مؤلفه میزان افشا (صفر تا ۱۰)	۷	
کدام رکن شرکت از نظر قانونی دارای صلاحیت تصویب معامله است؟	۲	هیئت مدیره، آقای جیمز حق رأی ندارد
آیا افشای تعارض منافع از سوی آقای جیمز نزد هیئت مدیره الزامی است؟	۱	افشای وجود تعارض منافع بدون هیچ گونه توضیحی لازم است
آیا افشای فوری معامله به صورت عمومی و یا نزد سهامداران الزامی است؟	۲	افشای معامله و تعارض منافع مرتبط با آقای جیمز هر دو لازم است
آیا افشای معامله به صورت انتشار در اسناد دوره ای (مانند گزارش های سالیانه) الزامی است؟	۲	افشای معامله و تعارض منافع مرتبط با آقای جیمز هر دو لازم است
آیا یک شخص خارجی باید شرایط معامله را قبل از انجام آن بررسی کند؟	۰	خیر
مؤلفه میزان مسئولیت مدیر (صفر تا ۱۰)	۴	
آیا سهامداران می توانند به صورت مستقیم و یا غیرمستقیم بابت خسارتی که معامله خریدار - فروشنده به شرکت وارد آورده شکایت کنند؟	۱	بله
آیا سهامداران می توانند آقای جیمز را به عنوان مسئول خسارات ناشی از معامله خریدار - فروشنده به شرکت قلمداد کنند؟	۱	مسئولیت آقای جیمز در صورت قصور یا اعمال نفوذ در تصویب معامله است
آیا سهامداران می توانند اعضای هیئت مدیره را به عنوان نهاد تأییدکننده مسئول خسارات ناشی از معامله خریدار - فروشنده به شرکت قلمداد کنند؟	۱	مسئولیت ناشی از قصور
آیا دادگاه می تواند به استناد یک خواسته قابل قبول طرح شده (ادعای تأیید شده) از طرف سهامدار، معامله را باطل کند؟	۰	ممکن نیست یا تنها در مواردی که فروشنده تقلب کرده یا سوءنیت داشته باشد

مأخذ: همار.

سال‌های ۲۰۱۳-۲۰۱۴

جدول ۶. رتبه و امتیازات جمهوری اسلامی ایران در نماگر حمایت از سهام‌داران خرد
در مقایسه با کشورهای منطقه سند چشم‌انداز، سال ۲۰۱۴

ردیف	نام کشور	رتبه کلی	میزان افشا	میزان مسئولیت مدیر	میزان سهولت شکایت سهام‌داران	قدرت حمایت از سهام‌داران
۱	قزاقستان	۲۲	۷	۶	۷	۶/۷
۲	قرقیزستان	۲۲	۷	۵	۸	۶/۷
۳	عربستان سعودی	۲۲	۸	۸	۴	۶/۷
۴	گرجستان	۱۶	۹	۶	۶	۷/۰
۵	تاجیکستان	۲۲	۸	۶	۶	۶/۷
۶	ارمنستان	۲۲	۶	۶	۸	۶/۷
۷	آذربایجان	۲۲	۷	۵	۸	۶/۷
۸	پاکستان	۳۴	۶	۶	۷	۶/۳
۹	کویت	۸۰	۴	۹	۳	۵/۳
۱۰	کرانه باختری و غزه	۸۹	۶	۵	۵	۵/۳
۱۱	ترکیه	۳۴	۹	۵	۵	۶/۳
۱۲	بحرین	۱۱۵	۸	۴	۲	۴/۷
۱۳	لبنان	۹۸	۹	۱	۵	۵/۰
۱۴	عمان	۹۸	۸	۵	۲	۵/۰
۱۵	قطر	۱۲۸	۵	۶	۲	۴/۳
۱۶	سوریه	۱۱۵	۷	۵	۲	۴/۷
۱۷	عراق	۱۲۸	۴	۵	۴	۴/۳
۱۸	اردن	۱۷۰	۴	۴	۱	۳
۱۹	امارات متحد عربی	۹۸	۶	۷	۲	۵
۲۰	ازبکستان	۱۳۸	۴	۱	۷	۴/۰
۲۱	یمن	۱۳۸	۶	۴	۲	۴/۰
۲۲	مصر	۱۴۷	۵	۳	۳	۳/۷
۲۳	ایران	۱۴۷	۷	۴	۰	۳/۷
۲۴	افغانستان	۱۸۹	۱	۱	۱	۱/۰

۳. تجربه سایر کشورها در حمایت از سهام‌داران خرد

در این بخش خلاصه‌ای از وضعیت کشورهای مورد بررسی گروه انجام کسب‌وکار بانک جهانی در رابطه با حمایت از سهام‌داران خرد ارائه می‌شود. با گذشت ۹ سال از آغاز سنجش محیط حقوقی و اداری کسب‌وکار توسط بانک جهانی، ۷۰ کشور، حمایت خود را از سهام‌داران خرد از طریق ۱۰۳ اصلاح قانونی افزایش داده‌اند. در گزارش‌های بانک جهانی، شیوه‌های موفق حمایت از سهام‌داران خرد در برخی کشورها به‌عنوان الگویی برای سایر کشورها معرفی می‌شوند، که در جدول ۷ به

برخی از آنها اشاره شده و در ادامه تشریح خواهند شد. برخی از اصلاحات صورت گرفته در چارچوب مورد سنجش بانک جهانی در کشورهای منطقه سند چشم‌انداز و نیز آخرین تحولات صورت گرفته در سایر کشورها در جداول ۸ و ۹ آمده است.

جدول ۷. شیوه‌های موفق حمایت از سهام‌داران خرد در سراسر جهان

شیوه	تعداد کشورها	نمونه کشورها
اجازه فسخ معاملات زیان‌رسان اشخاص وابسته	۷۴	برزیل و هند
مقرر کردن تصویب معاملات مربوط به اشخاص وابسته	۶۲	بلغارستان، فرانسه و انگلیس
الزام به افشای جزئیات	۵۲	چین، نیوزلند، سنگاپور و امارات متحده عربی
اجازه دسترسی به اسناد داخلی شرکت حین دادرسی	۴۷	شیلی و تانزانیا
الزام بازرسی خارجی معاملات مربوط به اشخاص وابسته	۴۳	مصر، ترکیه و سوئد
اجازه دسترسی به اسناد داخلی شرکت پیش از دادرسی	۳۱	یونان، اندونزی و ژاپن
تعریف وظایف روشن برای مدیران	۳۰	کویت، مالزی و ایالات متحده آمریکا

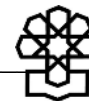
Source: <http://www.doingbusiness.org/data/exploretopics/protecting-investors/good/20practices>

الف) تضمین شفافیت در معاملات مربوط به اشخاص وابسته

۵۲ اقتصاد از ۱۸۹ اقتصاد مورد بررسی گروه انجام کسب‌وکار بانک جهانی از نظر دقیق‌ترین مقررات افشای معاملات مربوط به اشخاص وابسته برجسته هستند (هم قبل و هم بعد از پایان معامله). این کشورها شامل فرانسه، نیوزلند، سنگاپور و آلبانی هستند. رسوایی شرکت‌ها، بحران مالی جهانی و یکپارچه‌سازی استانداردهای حسابداری، دولت‌های سراسر جهان را به تقویت الزامات افشا تشویق کرده است.

این مقوله رایج‌ترین شکل اصلاحات حمایت از سرمایه‌گذار در ۹ سال گذشته بود، با محاسبه ۵۱ اصلاح از کل (۱۰۳) و ۵ اصلاح از ۹ مورد سال گذشته. بیش از ۱۰ اقتصاد در دنیا، شامل هندوراس و سودان الزامی برای افشای معاملات بزرگ مربوط به اشخاص وابسته ندارند.

در سال‌های اخیر اقتصادهایی مانند جمهوری دموکراتیک کنگو، ارمنستان، یونان، کوزوو، لسوتو، پاناما، تایوان، امارات متحده عربی، چین، جمهوری اسلامی ایران و ویتنام مفاد قانونی راجع به افشای معاملات مربوط به اشخاص وابسته را ارائه کردند. چرا این موضع اهمیت دارد؟ فراهم کردن اطلاعات قابل اعتماد از معاملات شرکت به سرمایه‌گذاران اجازه می‌دهد تا فعالیت‌های شرکت‌ها را پایش کنند و عملکرد مدیران آنها را ارزیابی کنند. اصول حاکمیت شرکتی سازمان

همکاری‌های اقتصادی و توسعه (OECD) بر این فرض استوار است که افشای کامل، سرمایه را جذب و اعتماد را در بازارهای سرمایه حفظ می‌کند. افشای شرکت‌ها مفهوم مهمی در ارزیابی شرکت‌ها نیز هست. تحقیقات تجربی نشان می‌دهد، سهام شرکت‌هایی که معاملات مربوط به اشخاص وابسته را افشا کرده‌اند نسبت به آنهایی که افشا نکرده‌اند ارزش بالاتری در بورس اوراق بهادار دارند.

ب) مشارکت سهام‌داران بی‌طرف در تصویب معاملات مربوط به اشخاص وابسته

۶۲ اقتصاد مورد بررسی بانک جهانی تصویب معاملات بزرگ مربوط به اشخاص وابسته را لازم می‌داند. چنین سازوکارهایی برای تصویب، تنها در صورتی که قانون استثنائات زیادی نداشته باشد و تصویب در زمان معامله نیاز باشد، به خوبی عمل می‌کنند. اشکال دیگری نیز می‌توانند مفاد قانونی (شرایط) تصویب را تقویت کنند. ۲۶ اقتصاد از ۶۲ اقتصادی که تصویب معاملات مربوط به اشخاص وابسته توسط سهام‌داران بی‌طرف را لازم می‌داند، بررسی شرایط معامله توسط یک شخص مستقل (مانند یک حسابرس مستقل) را نیز پیش از تصویب الزام می‌کنند. حسابرس مستقل در مورد شرایط معامله ارائه نظر می‌کند که به سهام‌داران برای اتخاذ تصمیم آگاهانه کمک خواهد کرد، اما ۲۰ اقتصاد، شامل کاستاریکا و فیلیپین به مدیر اجرایی یا هرکسی که در اساسنامه شرکت مشخص شده اجازه تصویب معاملات مربوط به اشخاص وابسته را می‌دهند. در ۴۱ اقتصاد شامل آذربایجان، پاناما و ایالات متحده این معاملات توسط هیئت‌مدیره و گروه‌های ذی‌نفعی که حق رأی دارند تصویب می‌شوند.

ج) پاسخگو نگه داشتن مدیران برای اقداماتشان

اقتصادهایی با قوی‌ترین حمایت‌ها، نه تنها افشا و تصویب معاملات اشخاص وابسته را مقرر می‌کنند، بلکه قوانین روشنی درباره پاسخگویی مدیران شرکت، زمانی که چنین معاملاتی زیان‌آور شناخته می‌شوند، تهیه می‌کنند. مدیران به قوانین روشن برای اجرای مسئولیت‌هایشان به‌طور مؤثر نیاز دارند.

تنها ۳۰ اقتصاد از ۱۸۹ اقتصاد مورد بررسی پروژه انجام کسب‌وکار، قوانین روشن برای پاسخگویی مدیران شرکت در حالت معاملات سوءاستفاده‌آمیز اشخاص وابسته دارند. در میان این ۳۰ کشور، اقتصادها رویکردهای متفاوتی دارند. برخی یک کاتالوگ واضح حقوق و وظایف مدیران دارند درحالی که دیگران دارای نظام پاسخگویی خاصی برای مدیران در صورت وقوع معامله

سوءاستفاده‌آمیز اشخاص وابسته هستند. آنهایی که حقوق و وظایف روشنی برای مدیران نوشته‌اند شامل کانادا، مکزیک و امارات متحده عربی هستند که با این قوانین مدیران را تشویق می‌کنند تا در مدیریت خود در هر لحظه محتاط و دوراندیش باشند.

۴۱ اقتصاد شامل بلغارستان و چین مسئولیت مدیران را برای معاملات سوءاستفاده‌آمیز اشخاص وابسته تصریح یا الزام نکرده‌اند. در این اقتصادها، تا زمانی که گروه‌های ذی‌نفع از الزامات افشا و تصویب معاملات اشخاص وابسته پیروی کنند مسئول ضرر و زیان نیستند. سایر اقتصادها قوانین مسئولیت مدیران را دارند اما اغلب با راه‌های گریز قانونی.

(د) تسهیل دسترسی به اسناد داخلی شرکت

حقوق سرمایه‌گذاران خرد بدون دسترسی آسان به اطلاعات شرکت نمی‌تواند مورد حمایت قرار گیرد. بدون دسترسی به شواهد مستند اثبات اینکه مدیران، شرکت را به‌طور نامناسب مدیریت کرده‌اند، برای سهام‌داران خرد مشکل است. اقتصادها ممکن است قوانین خوبی داشته باشند، اما اگر دسترسی به مدارک و اطلاعات شرکت محدود باشد یا دادگاه‌ها ناکارآمد باشند، احتمال متوسل شدن سرمایه‌گذاران به گزینه‌های قضایی کم است.

تنها ۳۱ اقتصاد از ۱۸۹ اقتصاد مورد بررسی پروژه انجام کسب‌وکار ازجمله ژاپن اجازه دسترسی کامل به شواهد مستند را هم قبل و هم در حین دادرسی می‌دهند. قبرس، فرانسه و انگلیس به سهام‌داران اجازه می‌دهند تا با توانایی کامل برای راستی‌آزمایی و به‌دست آوردن نسخه‌هایی از هرگونه سند شرکت درخواست بازرسی دولتی کنند. السالوادور، نیوزلند و آفریقای جنوبی الزام به دسترسی به همه اسناد شرکت برای بازرسی در ارتباط با موضوع، در طول دادرسی را دارند. موریتانی، سوریه و یمن اجازه دسترسی به مدارک در طول بازرسی را یا نمی‌دهند و یا بسیار محدود می‌کنند که عملاً اثبات ادعای سرمایه‌گذاران خرد را غیرممکن می‌سازد.

جدول ۸. اصلاحات کشورهای منطقه سند چشم‌انداز در حمایت از سهام‌داران خرد بانک جهانی
(۲۰۰۸-۲۰۱۴)

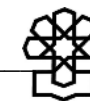
آذربایجان	آذربایجان در سال ۲۰۰۹ با وضع مقرراتی درباره تصویب معاملات با اشخاص وابسته و گستراندن جبران خسارت به مدیران مسئول و دخیل در این معاملات، حمایت از سهام‌دار خرد را افزایش داد.
ارمنستان	ارمنستان در سال ۲۰۱۳ با ایجاد الزاماتی برای تصویب معاملات با اشخاص وابسته و شفافیت بیشتر در این زمینه در گزارش سالیانه شرکت و تسهیل طرح دعوی علیه مدیران در صورت وقوع چنین معاملاتی خلاف مقررات، حمایت از سهام‌دار خرد را افزایش داد.
عربستان سعودی	در سال ۲۰۰۹ با ممنوعیت رأی دادن افراد ذی‌نفع در زمان تصویب معامله با اشخاص وابسته و افزایش مجازات علیه مدیران متخلف، این شاخص را ارتقا داد.
قزاقستان	در سال ۲۰۱۲ با وضع مقررات جدید درباره معامله با اشخاص وابسته و تسهیل طرح دعوی علیه مدیران متخلف از سوی سهام‌داران، جایگاه خود را بهبود بخشید. در سال ۲۰۱۱ با الزامی کردن افشای اطلاعات بیشتر در گزارش‌های مالی سالیانه حمایت از سهام‌داران خرد افزایش داد.
قرقیزستان	این کشور در سال ۲۰۰۹ با اعطای حق طرح دعوی برای حمایت از حقوق خود به‌عنوان سهام‌دار خرد، الزامی کردن ارزیابی مستقل از معاملات پیش از تصویب و افزایش میزان غرامت پرداختی از سوی مدیران متخلف، این شاخص را تقویت کرد.
کویت	مقرر شد در سال ۲۰۱۴ برای سهام‌داران خرد این حق در نظر گرفته شود که برای بررسی فعالیت‌های شرکت، حسابرسی را منصوب کنند.
گرجستان	در سال ۲۰۱۲ الزامات جدیدی را برای تصویب معاملات با اشخاص وابسته اجرایی کرد. در سال ۲۰۱۱ با تجویز دسترسی بیشتر به اطلاعات طی دوران دادرسی، کمر به حمایت از سهام‌دار خرد بست. در سال ۲۰۰۸ قانون بورس اوراق بهادار را اصلاح کرد تا تصویب و افشای اطلاعات مربوط به معاملات اشخاص وابسته کارآمدتر شود.
مصر	در سال ۲۰۰۹ این کشور با الزامی کردن دسترسی حسابرس مستقل به اطلاعات معاملات با اشخاص وابسته پیش از تصویب آن توسط مجمع، حمایت از سهام‌دار خرد را بهبود بخشید.

مأخذ: دبیرخانه کمیسیون‌های تخصصی اتاق ایران، صص ۲۷ و ۲۸.

جدول ۹. اصلاحات انجام شده در نماگر حمایت از سهام‌داران خرد در کشورهای مورد بررسی بانک جهانی (سال‌های ۲۰۱۲-۲۰۱۳)

موضوع اصلاحات	کشورها	برخی نکات برجسته
افزایش الزامات افشا	جمهوری دمکراتیک کنگو، پاناما، امارات متحده عربی، ویتنام	در پاناما فروش یا تملک دارایی‌ها با ارزش ۱۰ درصد یا بیشتر دارایی مالی شرکت باید به صورت عمومی افشا شود
ساده‌سازی شکایت از مدیر	جمهوری دمکراتیک کنگو، ترکیه، امارات متحده عربی	ترکیه قوانین تجاری جدیدی را تنظیم کرد. اکنون مدیران ذی‌نفع ملزم به آشکارسازی سود معاملات مربوط به اشخاص وابسته هستند.
مقرر کردن تصویب معاملات مربوط به اشخاص وابسته	جمهوری دمکراتیک کنگو، یونان	کنگو سازمانی برای سازگاری قانون کسب‌وکار برای شرکت‌های تجاری و گروه‌های ذی‌نفع اقتصادی ایجاد کرد. اکنون سهام‌داران و هیئت‌مدیره باید معاملات مربوط به اشخاص وابسته را تصویب کنند.
افزایش دسترسی به اطلاعات شرکتی	رواندا، ترکیه	رواندا قوانین مدنی، تجاری، کار و رویه‌های اجرایی در ۲۰۱۲ تنظیم کرد. اکنون گروه‌ها حق دارند در دادرسی تجاری و مدنی با مجوز دادگاه و بررسی همزمان شاهدان با یکدیگر مقابله کنند.
اجازه بازرسی شرکت توسط حسابرس خارجی	کویت	کویت قانون شرکت‌هایش را بهبود بخشید. سهام‌دارانی که ۵ درصد از سهام شرکت را دارند اکنون می‌توانند از وزارت تجارت و صنعت درخواست کنند تا یک حسابرس خارجی برای بازرسی شرکت انتخاب کند.

Source: <http://www.doingbusiness.org/data/exploretopics/protecting-investors/reforms>

۴. راستی‌آزمایی اطلاعات مندرج در گزارش ۲۰۱۴ بانک جهانی و ارائه راهکارهایی به منظور بهبود رتبه جمهوری اسلامی ایران در نماگر حمایت از سهام‌داران خرد

در این بخش با استناد به قوانین و مقررات جاری کشور، صحت امتیازات اختصاص یافته به جمهوری اسلامی ایران در گزارش ۲۰۱۴ انجام کسب‌وکار بانک جهانی مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. در ستون‌های اول و دوم جدول ۱۰، معیارهای بانک جهانی برای کسب امتیاز کشورها در حمایت از سهام‌داران خرد و نیز امتیازات مندرج در گزارش بانک جهانی برای ایران بر مبنای این معیارها ارائه شده است. ستون سوم جدول، بیانگر امتیاز واقعی کشور در چارچوب روش‌شناسی بانک جهانی به همراه ارائه دلایل و مستندات قانونی در پاسخ به سؤالات بانک جهانی و ستون چهارم نیز حاوی پیشنهادهایی متناسب با نظام حقوقی کشور به منظور ارتقای رتبه ایران است.

جدول ۱۰. تبیین مؤلفه‌های حمایت از سرمایه‌گذاران خرد، امتیازات جمهوری اسلامی ایران و راستی‌آزمایی گزارش مذکور در مورد ایران

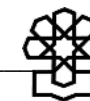
مؤلفه	امتیاز کسب شده	راستی‌آزمایی امتیاز کسب شده و بیان امتیازی که باید کسب می‌شد	ارائه پیشنهاد برای بهبود رتبه و امتیازی که در صورت اعمال اصلاحات کسب خواهد شد
مؤلفه افشا	۷	۸	۱۰
کدام بخش از شرکت می‌تواند قانوناً معامله را تأیید نماید؟ مدیرعامل یا رئیس هیئت‌مدیره به تنهایی = ۰ هیئت‌مدیره یا سهامداران، درحالی که آقای جیمز هم	۲	۲ با عنایت به ماده (۱۲۹) قانون اصلاح قسمتی از قانون تجارت، مقام تأییدکننده معامله، هیئت‌مدیره شرکت است، لذا ارزیابی بانک جهانی در این مؤلفه صحیح به نظر می‌رسد. شایان ذکر است براساس ماده (۱۳۱) قانون مذکور «در صورتی که معاملات مذکور در ماده (۱۲۹) این قانون بدون اجازه هیئت‌مدیره صورت گرفته باشد هرگاه مجمع عمومی عادی شرکت‌آنها را تصویب	۳ تبصره زیر به ماده (۱۲۹) لایحه اصلاح قسمتی از قانون تجارت الحاق می‌گردد: تبصره - در صورتی که ارزش معامله موضوع این ماده، حداقل معادل ده درصد دارایی‌های شرکت باشد، باید ضمن رعایت تشریفات فوق، موضوع در مجمع عمومی سهام‌داران به تصویب برسد تا

مؤلفه	متمایز کسب شده	راستی آزمایی امتیاز کسب شده و بیان امتیازی که باید کسب می‌شد	ارائه پیشنهاد برای بهبود رتبه و امتیازی که در صورت اعمال اصلاحات کسب خواهد شد
حق رأی دارد = ۱ هیئت مدیره درحالی که آقای جیمز اجازه رأی دادن ندارد = ۲ سهام داران، آقای جیمز هم حق رأی ندارد = ۳		نکند آن معاملات قابل ابطال خواهد بود». لذا در کشور ما در مواردی نیز به نوعی مجمع عمومی تأییدکننده معامله است لکن نمی‌توان در پاسخ به سؤال مذکور مجمع عمومی را مطلقاً تأییدکننده معامله دانست بلکه صرفاً در مواردی مجمع عمومی در عدم تأیید معامله مؤثر خواهد بود که آن معامله بدون تأیید هیئت مدیره صورت گرفته باشد. برای کسب امتیاز بیشتر باید در قانون تجارت تصویب معاملات شرکت با مدیران، منوط به تصویب مجمع عمومی شود. اگر چنین تشریفات به طور مطلق برای همه این نوع قراردادها پیش‌بینی شود باعث ایجاد مشکل برای شرکت در مواردی است که انجام این معاملات برای شرکت مفید و حتی لازم باشد، لذا به نظر می‌رسد صرفاً این تشریفات سنگین را در مواردی باید پیش‌بینی نمود که معامله حجم قابل توجهی از اموال شرکت (مثلاً بیش از ۵ یا ده درصد اموال شرکت) را دربر می‌گیرد. شایان ذکر است در مورد شرکت‌های پذیرفته شده در بورس و فرابورس علاوه بر محدودیت‌های مقرر در مواد صدرالذکر، «دستورالعمل الزامات افشای اطلاعات و تصویب معاملات اشخاص وابسته ناشران بورسی و فرابورسی» مصوب ۱۳۹۰/۱۰/۳ هیئت مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار، نیز الزامات دیگری درخصوص معاملات موضوع ماده (۱۲۹) لایحه اصلاحی قانون تجارت مقرر نموده	معامله محقق گردد.

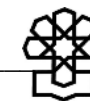
مؤلفه	متیاز کسب شده	راستی آزمایی امتیاز کسب شده و بیان امتیازی که باید کسب می‌شد	ارائه پیشنهاد برای بهبود رتبه و امتیازی که در صورت اعمال اصلاحات کسب خواهد شد
		است. با عنایت به مراتب فوق کشور ما در این قسمت امتیاز (۲) را کسب کرده است. شایان ذکر است که در ۵۷ کشور تصویب سهام‌داران برای معاملات عمده اشخاص وابسته ضروری می‌باشد. برخی کشورها تصویب این معاملات را در مجمع سالیانه مقرر داشته‌اند (بعد از وقوع معامله)، برخی دیگر مقرر داشته‌اند که اگر معامله «طبق روال عادی معاملات» واقع نشود تصویب سهام‌داران لازم است (بدون تعریف این مفهوم). در برخی کشورها (۲۱ کشور) این معامله می‌بایست توسط مدیر، مدیر عامل، یا هر مقامی که در قانون معین شده تصویب گردد. در ۴۴ کشور این معامله باید توسط هیئت‌مدیره تصویب گردد و اشخاص ذی‌نفع هم مجاز به رأی دادن هستند (ازجمله آمریکا و چک) که البته اجازه به اشخاص ذی‌نفع برای رأی دادن می‌تواند زمینه سوء استفاده را فراهم نماید.	
آیا افشای فوری معامله به عموم، مقام ناظر یا سهام‌داران لازم است یا خیر؟ هیچ افشایی لازم نیست = ۰ افشای شرایط معامله لازم،	۲	۲	۲
		براساس ماده (۱۲۹) لایحه اصلاحی قانون تجارت - مصوب ۱۳۴۷ - «در صورت اجازه نیز هیئت‌مدیره مکلف است بازرس شرکت را از معامله‌ای که اجازه آن داده شده بلافاصله مطلع نماید».	

مؤلفه	متمایز کسب شده	راستی آزمایی امتیاز کسب شده و بیان امتیازی که باید کسب می‌شد	ارائه پیشنهاد برای بهبود رتبه و امتیازی که در صورت اعمال اصلاحات کسب خواهد شد
اما افشای تعارض منافع آقای جیمز لازم نیست = ۱ افشای شرایط معامله و تعارض منافع آقای جیمز هر دو لازم است = ۲		همچنین بند «۱» ماده (۱۱) «دستورالعمل الزامات افشای اطلاعات و تصویب معاملات اشخاص وابسته ناشران بورسی و فرابورسی» در صورت انجام معاملات موضوع ماده (۱۲۹) اصلاحیه قانون تجارت، چنانچه ارزش موضوع معامله معادل یا بیش از پنج درصد دارایی ناشر مطابق آخرین صورت‌های مالی حسابرسی شده باشد، «ناشر مکلف است پس از انعقاد معامله فوراً - حداکثر ظرف ۴۸ ساعت - این اطلاعات را افشا نماید: موضوع معامله، مبلغ معامله، قیمت منصفانه معامله، طرفین معامله، تاریخ انجام معامله، میزان سهام مدیرعامل یا عضو هیئت‌مدیره ذی‌نفع به صورت مستقیم یا غیرمستقیم در اشخاص طرف معامله». به این ترتیب حداکثر امتیاز در این مورد کسب شده است.	
آیا افشا در گزارش سالیانه لازم است یا خیر؟ افشای معامله لازم نیست = ۰ اگر افشای شرایط معامله لازم اما افشای تعارض منافع آقای جیمز لازم نیست = ۱	۲	در این قسمت حداکثر امتیاز کسب شده است. براساس ماده (۱۲۹) لایحه اصلاحی قسمتی از قانون تجارت مصوب ۱۳۴۷ «... هیئت‌مدیره مکلف است بازرس شرکت را از معامله‌ای که اجازه آن داده شده بلافاصله مطلع نماید و گزارش آن را به اولین مجمع عمومی عادی صاحبان سهام بدهد و بازرس نیز مکلف	۲

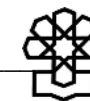
مؤلفه	متمایز کسب شده	راستی آزمایی متمایز کسب شده و بیان متمایزی که باید کسب می‌شد	ارائه پیشنهاد برای بهبود رتبه و متمایزی که در صورت اعمال اصلاحات کسب خواهد شد
افشای شرایط معامله و تعارض منافع آقای جیمز هر دو لازم است = ۲		است ضمن گزارش خاصی حاوی جزئیات معامله، نظر خود را درباره چنین معامله‌ای به همان مجمع تقدیم کند...». لذا لزوم افشای معامله در گزارش سالیانه، در ماده (۱۲۹) قسمتی از قانون تجارت مصوب ۱۳۴۷ مقرر شده است. همچنین از آنجا که گزارش کامل مربوط به این معامله باید به مجمع عمومی شرکت ارائه شود، در راستای استحضار کامل مجمع در مورد این معاملات لازم است اطلاعات کامل درخصوص معامله و منافع طرفین درگیر معامله به مجمع گزارش شود. براساس ماده (۴۲) قانون بازار اوراق بهادار نیز صورتهای مالی شرکت باید بر طبق استانداردهای حسابداری تهیه گردد. براساس استانداردهای حسابداری نیز اصل این معاملات و تعارض منافع اشخاص وابسته طرف قرارداد باید در صورتهای مالی ذکر و اطلاعات لازم طبق ماده (۱۲۹) در یادداشت توضیحی مستقل از یادداشت مربوط به معاملات با اشخاص وابسته یا به پیوست صورتهای مالی افشا گردد (استاندارد شماره ۱۲). همچنین براساس ماده (۱۰) «دستورالعمل الزامات افشای اطلاعات و تصویب معاملات اشخاص وابسته ناشران بورسی و فرابورسی» نیز هیئت‌مدیره باید گزارش روشنی از معامله حاوی کلیه شرایط آن را به اولین مجمع عمومی عادی صاحبان سهام بدهد.	

مؤلفه	متمایز کسب شده	راستی آزمایی متمایز کسب شده و بیان امتیازی که باید کسب می‌شد	ارائه پیشنهاد برای بهبود رتبه و امتیازی که در صورت اعمال اصلاحات کسب خواهد شد
آیا افشا توسط آقای جیمز به هیئت‌مدیره لازم است یا خیر؟ افشا لازم نیست = ۰ افشای کلی وجود تعارض منفعت بدون هیچ‌گونه جزئیاتی لازم است = ۱ افشای کامل همه جزئیات مربوط به منفعت آقای جیمز در معامله لازم است = ۲	۱	۲ به نظر می‌رسد لزوم افشای معامله به هیئت‌مدیره از ماده (۱۲۹) لایحه تجارت که مقرر می‌دارد «... در صورت اجازه نیز هیئت‌مدیره مکلف است بازرس شرکت را از معامله‌ای که اجازه آن داده شده بلافاصله مطلع نماید و گزارش آن را به اولین مجمع عمومی عادی صاحبان سهام بدهد و بازرس نیز مکلف است ضمن گزارش خاصی حاوی جزئیات معامله نظر خود را درباره چنین معامله‌ای به همان مجمع تقدیم کند...» قابل استنباط است. همچنین ماده (۳) «دستورالعمل الزامات افشای اطلاعات و تصویب معاملات اشخاص وابسته ناشران بورسی و فرابورسی» مصوب ۱۳۹۰/۱۰/۳ هیئت‌مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار مقرر داشته است «معاملات با اهمیت با اشخاص وابسته باید به تفکیک هر گروه معامله و با شرح مناسب به ترتیبی که در ماده (۴) این دستورالعمل ذکر شده است افشا شود و از عبارات کلی دریافت، پرداخت، خرید، فروش و اجاره استفاده نشود». ماده (۸) دستورالعمل مذکور نیز مقرر می‌دارد: «... ناشر باید ترتیبی اتخاذ نماید که اطلاعات لازم از قبیل مبلغ معامله و مبنای تعیین آن، نظریه کارشناس رسمی، استعلام بها،	۲ علی‌رغم توضیحات مذکور برای کسب امتیاز این قسمت پیشنهاد می‌شود ماده (۱۲۹) لایحه اصلاح قسمتی از قانون تجارت به شرح زیر اصلاح شود: ماده (۱۲۹) - اعضای هیئت‌مدیره، مدیرعامل شرکت و سهامداران دارای حداقل ده درصد سرمایه شرکت و همچنین مؤسسات و شرکت‌هایی که اعضای هیئت‌مدیره، مدیرعامل شرکت و یا سهامداران دارای حداقل ده درصد سرمایه شرکت، شریک دارای حداقل ده درصد سرمایه شرکت یا عضو هیئت‌مدیره یا مدیرعامل آنها باشند نمی‌توانند بدون اجازه هیئت‌مدیره در معاملاتی که با شرکت یا به حساب شرکت می‌شود به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم طرف معامله واقع و یا سهم شوند و در صورت اجازه نیز هیئت‌مدیره مکلف است بازرس شرکت را از معامله‌ای که اجازه آن داده شده بلافاصله مطلع نماید و گزارش آن را به اولین مجمع عمومی عادی صاحبان سهام بدهد و بازرس نیز مکلف است ضمن گزارش خاصی حاوی

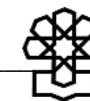
مؤلفه	متیاز کسب شده	راستی آزمایی امتیاز کسب شده و بیان امتیازی که باید کسب می‌شد	ارائه پیشنهاد برای بهبود رتبه و امتیازی که در صورت اعمال اصلاحات کسب خواهد شد
		برگزاری مناقصه یا مزایده یا روش‌های مشابه، قیمت منصفانه، مشخصات کامل موضوع قرارداد، مشخصات کامل طرف قرارداد و نوع وابستگی آن با ناشر، منافع مستقیم یا غیرمستقیم مدیر ذی‌نفع و سمت وی در شخص طرف معامله و سایر اطلاعات ضروری برای تصمیم‌گیری مناسب در اختیار هیئت‌مدیره قرار گیرد. در این راستا، مدیر ذی‌نفع نیز مکلف است اطلاعات لازم درخصوص نوع وابستگی و درصد مالکیت مستقیم و غیرمستقیم در طرفین معامله را جهت تصمیم‌گیری مناسب در اختیار هیئت‌مدیره قرار دهد.» به این ترتیب پر واضح است که در نظام حقوقی کشور ما افشای کامل همه جزئیات مربوط به منفعت شخص وابسته در معامله ازم است. لذا به نظر می‌رسد ارزیابی بانک جهانی در این مؤلفه محل خدشه است و امتیاز استحقاقی کشورمان در این مؤلفه امتیاز ۲ می‌باشد. شایان ذکر است این موضوع در لایحه جدید تجارت (ماده (۲۲۵)) به این صورت آمده است: «هریک از مدیران شرکت، شرکت مادر و شرکت‌های تابع یا وابسته شرکت و نیز اشخاص حقوقی که هر یک از اشخاص مذکور مدیر، مدیرعامل و یا شرکت مادر، تابع یا وابسته آنهاست نمی‌توانند در معامله‌ای که با شرکت یا به حساب شرکت انجام می‌شود، بدون اجازه	جزئیات معامله و هویت ذی‌نفع معامله نظر خود را درباره چنین معامله‌ای در شرایط منصفانه و رعایت حقوق سهام‌داران و قوانین و مقررات مربوط، به‌طور کتبی ظرف ده روز به هیئت‌مدیره اعلام و به مجمع مذکور نیز تقدیم کند. در این راستا، مدیر یا مدیرعامل یا سهام‌دار ذی‌نفع نیز مکلف است اطلاعات لازم درخصوص مبلغ معامله و مبنای تعیین آن، قیمت منصفانه، نوع وابستگی و درصد مالکیت مستقیم و غیرمستقیم در طرفین معامله و منافعی که در نتیجه انجام معامله نصیب وی می‌گردد را جهت تصمیم‌گیری مناسب در اختیار هیئت‌مدیره قرار دهد. عضو هیئت‌مدیره یا مدیرعامل یا سهام‌دار ذی‌نفع در معامله حسب مورد در جلسه هیئت‌مدیره و نیز در مجمع عمومی عادی هنگام اخذ تصمیم نسبت به معامله مذکور حق رأی نخواهد داشت.

مؤلفه	متیاز کسب شده	راستی آزمایی امتیاز کسب شده و بیان امتیازی که باید کسب می‌شد	ارائه پیشنهاد برای بهبود رتبه و امتیازی که در صورت اعمال اصلاحات کسب خواهد شد
		هیئت‌مدیره به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم، طرف معامله واقع و یا در آن سهمیم شوند. در صورت اجازه نیز هیئت‌مدیره باید بازرس یا بازرسان شرکت را از مفاد معامله‌ای که اجازه آن را داده‌است مطلع کند و مراتب را به اولین مجمع عمومی عادی گزارش دهد. بازرس یا بازرسان نیز باید ضمن گزارشی خاص مشتمل بر جزئیات معامله مذکور، نظر خود را درباره انجام این معاملات در شرایط منصفانه و رعایت حقوق کلیه شرکا و یا سهام‌داران و قوانین و مقررات مربوط، به‌طور کتبی ظرف ده روز به هیئت‌مدیره اعلام و به مجمع مذکور نیز تقدیم کنند. در شرکت‌های فاقد هیئت‌مدیره، اجازه حسب مورد از مدیر یا مدیران اخذ می‌شود. چنانچه خود مدیر یا مدیران، طرف معاملات مذکور در این ماده باشند باید ضمن گزارش مراتب به اولین مجمع عمومی عادی در غیر شرکت‌های تک عضو، بازرس یا بازرسان را از وقوع چنین معامله‌ای مطلع کنند. هرگاه ذی‌نفع در معامله، مدیر شرکت باشد، به هنگام اخذ تصمیم در مورد آن معامله در جلسه هیئت‌مدیره حق رأی ندارد».	
آیا لازم است یک شخص خارجی، برای مثال یک حسابرس خارجی معامله را قبل از اینکه واقع شود	۰	در بند «۲» ماده (۱۱) «دستورالعمل الزامات افشای اطلاعات و تصویب معاملات اشخاص وابسته ناشران بورسی و	کسب امتیاز بیشتر با مقررات‌گذاری توسط سازمان بورس و اوراق بهادار امکان‌پذیر است به

مؤلفه	متیاز کسب شده	راستی آزمایی امتیاز کسب شده و بیان امتیازی که باید کسب می‌شد	ارائه پیشنهاد برای بهبود رتبه و امتیازی که در صورت اعمال اصلاحات کسب خواهد شد
بررسی نماید؟ پاسخ منفی = ۰ پاسخ مثبت = ۱		فراپرسی» پیش‌بینی گردیده که در صورت انجام معاملات موضوع ماده (۱۲۹) اصلاحیه قانون تجارت، چنانچه ارزش معامله معادل یا بیش از پنج درصد دارایی ناشر مطابق آخرین صورت‌های مالی حسابرسی شده باشد، ناشر مکلف است پیش از انعقاد قرارداد، نظر کمیته حسابرسی را درخصوص شرایط معامله و منصفانه بودن آن دریافت نماید. با عنایت به اینکه کمیته حسابرسی طبق مقررات سازمان بورس به‌وسیله هیئت‌مدیره انتخاب می‌شوند، ظاهراً به‌عنوان یک شخص خارجی تأییدکننده معامله تلقی نشده است. لذا کسب امتیاز بیشتر با مقررات‌گذاری توسط سازمان بورس و اوراق بهادار امکانپذیر است به این نحو که در بند «۲» ماده (۱۱) دستورالعمل مذکور پس از عبارت «کمیته حسابرسی»، عبارت «و نظر کارشناس رسمی معتمد سازمان بورس» اضافه شود. اگر اخذ نظر کارشناس رسمی درخصوص همه معاملات موضوع این ماده الزامی شود حداکثر امتیاز این مؤلفه قابل کسب خواهد بود، لکن به‌نظر می‌رسد این امر موجب تشریفات و هزینه‌های زائد برای شرکت خواهد بود. لذا با پیش‌بینی مقررات لازم برای کنترل انجام معامله به نحو عادلانه، منافع سهام‌داران تأمین شده و نیازی به پیش‌بینی چنین مقرره هزینه‌بر و دست‌وپاگیری نباشد مضافاً اینکه مدیری که قصد اضرار به شرکت را دارد با اجیر	این نحو که در بند «۲» ماده (۱۱) دستورالعمل مذکور پس از عبارت «کمیته حسابرسی»، عبارت «و در معاملاتی که ارزش آنها براساس آخرین صورت‌های مالی شرکت حداقل ۱۰ درصد سرمایه شرکت باشد، نظر کارشناس رسمی معتمد سازمان بورس» اضافه شود.

مؤلفه	متمایز کسب شده	راستی آزمایی متمایز کسب شده و بیان امتیازی که باید کسب می‌شد	ارائه پیشنهاد برای بهبود رتبه و امتیازی که در صورت اعمال اصلاحات کسب خواهد شد
		کردن کارشناس رسمی به راحتی این مقرر را دور می‌زند. در هر حال برای کسب امتیاز این قسمت به نحوی که تشریفات زائد و دست‌وپاگیر هم ایجاد نشود باید کسب نظر کارشناس رسمی صرفاً در مواردی که مثلاً ارزش معامله ده درصد سرمایه شرکت باشد اجباری نمود.	
مؤلفه مسئولیت مدیر	۴	۷	۹ (حداقل ۸)
آیا سهام‌دار به‌عنوان خواهان دعوی قادر است آقای جیمز را به جهت زیانی که معامله به شرکت وارد ساخته است مسئول بداند یا خیر؟ آقای جیمز مسئول شناخته نمی‌شود و یا فقط در صورت تقلب یا سوءنیت مسئول شناخته می‌شود = ۰ آقای جیمز فقط در صورتی که در تأیید معامله تأثیرگذار بوده یا تقصیر کرده باشد مسئول	۱	۲ به‌نظر می‌رسد با توجه به ماده (۱۳۰) قانون اصلاح قسمتی از قانون تجارت مصوب ۱۳۴۷ که مقرر می‌دارد «... در صورتی که بر اثر انجام معامله به شرکت خسارتی وارد آمده باشد جبران خسارت برعهده هیئت‌مدیره و مدیرعامل یا مدیران ذی‌نفع و مدیرانی است که اجازه آن معامله را داده‌اند که همگی آنها متضامناً مسئول جبران خسارت وارده به شرکت می‌باشند»، در پاسخ به این سؤال باید گفت به صرف تحقق زیان برای شرکت در نتیجه انجام این معامله ذی‌نفع معامله و نیز هیئت‌مدیره و مدیرعامل مسئولیت خواهند داشت. <u>لذا به‌نظر می‌رسد امتیاز ایران در این مورد نیز باید (۲) درج می‌شد در حالی که (۱) درج شده است.</u> شایان ذکر است مهلت مجمع عمومی برای تقاضای بطلان معاملات سه سال است، «لکن در هر حال داده‌اند که همگی آنها متضامناً مسئول جبران	۲ برای کسب اطمینان بیشتر برای کسب امتیاز این بخش می‌توان اطلاق ماده (۱۳۰) لایحه اصلاح قسمتی از قانون تجارت را به این شرح تبدیل به عموم نمود: ماده (۱۳۰) - معاملات مذکور در ماده (۱۲۹) در هر حال ولو آنکه توسط مجمع عادی تصویب نشود در مقابل اشخاص ثالث معتبر است مگر در موارد تدلیس و تقلب که شخص ثالث در آن شرکت کرده باشد. <u>در هر حال</u> در صورتی که بر اثر انجام معامله به شرکت خسارتی وارد آمده باشد جبران خسارت برعهده هیئت‌مدیره و مدیرعامل یا مدیران ذی‌نفع و مدیرانی است که اجازه آن معامله را داده‌اند که همگی آنها متضامناً مسئول جبران

مؤلفه	متیاز کسب شده	راستی آزمایی امتیاز کسب شده و بیان امتیازی که باید کسب می‌شد	ارائه پیشنهاد برای بهبود رتبه و امتیازی که در صورت اعمال اصلاحات کسب خواهد شد
شناخته می‌شود = ۱ آقای جیمز به جهت ناعادلانه بودن معامله یا تبعیض‌آمیز بودن آن نسبت به سایر سهام‌داران مسئول شناخته می‌شود = ۲		مسئولیت مدیر و مدیران و یا مدیرعامل ذی‌نفع در مقابل شرکت باقی خواهد بود». همچنین ماده (۲۲۹) لایحه جدید تجارت در این مورد مقرر می‌دارد: «در صورتی که بر اثر انجام معاملات موضوع ماده (۲۲۵) این قانون به شرکت خسارتی وارد شود، ذی‌نفع در معامله، مدیرعامل، مدیران شرکت که انجام معامله را اجازه داده‌اند و بازرس یا بازرسان شرکت که برخلاف واقع رعایت شرایط مقرر در ماده (۲۲۵) را تأیید کرده‌اند، منفرداً، مسئول جبران کلیه خسارات وارد شده می‌باشند». لذا این موضوع با صراحت بیشتری در لایحه جدید تجارت نیز پیش‌بینی شده است.	خسارت وارده به شرکت می‌باشند. همچنین در این صورت مدیر یا مدیران ذی‌نفع به پرداخت جریمه معادل سودی که در اثر انجام معامله مذکور در ماده (۱۲۹) به‌دست آورده است محکوم می‌شوند.
آیا سهام‌دار به‌عنوان خواهان دعوی قادر است از بدنه تأییدکننده معامله (مدیرعامل یا هیئت‌مدیره) به جهت زیانی که از معامله به شرکت وارد می‌شود مسئول بداند یا خیر؟ تأییدکننده مسئول نیست یا	۱	۲ مطابق ماده (۱۳۰) لایحه اصلاحی قانون تجارت، «معاملات مذکور در ماده (۱۲۹) در هر حال ولو آنکه توسط مجمع عادی تصویب نشود در مقابل اشخاص ثالث معتبر است مگر در موارد تدلیس و تقلب که شخص ثالث در آن شرکت کرده باشد. در صورتی که بر اثر انجام معامله به شرکت خسارتی وارد آمده باشد، جبران خسارت برعهده هیئت‌مدیره و مدیرعامل یا مدیران ذی‌نفع و مدیرانی است که اجازه آن را	۲

مؤلفه	متمایز کسب شده	راستی آزمایی امتیاز کسب شده و بیان امتیازی که باید کسب می‌شد	ارائه پیشنهاد برای بهبود رتبه و امتیازی که در صورت اعمال اصلاحات کسب خواهد شد
فقط در صورت تقلب یا سوءنیت مسئول است = ۰ تأییدکننده در نتیجه تقصیر مسئول خواهد بود = ۱ تأییدکننده در صورتی که معامله ناعادلانه بوده یا نسبت به سایر سهام‌داران تبعیض‌آمیز باشد مسئول خواهد بود = ۲		داده‌اند که همگی آنها متضامناً مسئول جبران خسارات وارده معامله به شرکت می‌باشند». لذا به نظر می‌رسد طبق اطلاق ذیل ماده مذکور تأییدکننده معامله «در صورتی که بر اثر انجام معامله به شرکت خسارتی وارد آمده باشد» مسئول جبران خسارت هستند. لذا در این مورد نیز کشور ما باید امتیاز ۲ را کسب می‌کرد. ضمناً وفق ماده (۹) «دستورالعمل الزامات افشای اطلاعات و تصویب معاملات اشخاص وابسته ناشران بورسی و فرابورسی»، تصویب معامله در شرایط غیرمنصفانه تخلف محسوب شده است.	
آیا دادگاه می‌تواند بر مبنای ادعای موفق سهام‌داری که خواهان دعوی است معامله را ابطال نماید یا خیر؟ ابطال معامله ممکن نیست یا فقط در صورت تقلب یا سوءنیت امکان‌پذیر است = ۰ چنانچه معامله نسبت به سایر سهام‌داران تبعیض-آمیز یا منافعی حقوق آنها باشد ابطال ممکن است = ۱	۰	در این قسمت امتیاز کسب شده صفر می‌باشد چرا که به موجب ماده (۱۳۱) قانون اصلاح قسمتی از قانون تجارت مصوب ۱۳۴۷، تنها زمانی که معامله بدون اجازه هیئت‌مدیره واقع شده باشد و مجمع عمومی معامله را تصویب ننماید معامله قابل ابطال خواهد بود. بنابراین چنانچه معامله با مجوز هیئت‌مدیره صورت گرفته باشد هیچ‌یک از موارد مذکور نمی‌تواند سبب بطلان آن گردد. لذا کسب امتیاز بیشتر در این زمینه مستلزم قانونگذاری است. البته هرچند معامله قابل ابطال نیست لکن به استناد ماده (۱۳۰) قانون اصلاح قسمتی از قانون تجارت مصوب ۱۳۴۷ می‌توان جبران	احتمالاً ۱ در این مورد می‌توان با اصلاح مواد (۱۲۹) و (۱۳۱) لایحه اصلاح قسمتی از قانون تجارت مصوب ۱۳۴۷ به شرح زیر در این مورد (و نیز چند مؤلفه دیگر) حداکثر امتیاز را کسب نمود: ماده (۱۲۹) - اعضای هیئت‌مدیره و مدیرعامل شرکت و همچنین مؤسسات و شرکت‌هایی که اعضای هیئت‌مدیره و یا مدیرعامل شرکت شریک یا عضو هیئت‌مدیره یا مدیرعامل آنها باشند

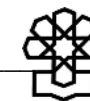
مؤلفه	متمایز کسب شده	راستی آزمایی متمایز کسب شده و بیان متمایزی که باید کسب می‌شد	ارائه پیشنهاد برای بهبود رتبه و متمایزی که در صورت اعمال اصلاحات کسب خواهد شد
چنانچه معامله ناعادلانه یا شامل تعارض منفعت باشد ابطال آن ممکن است = ۲		خسارات وارد شده را از ذی‌نفع معامله و مدیران تأییدکننده تقاضا کرد. شایان ذکر است ماده (۲۲۷) لایحه جدید تجارت در این مورد مقرر داشته است: «هرگاه معامله مذکور در ماده (۲۲۵) این قانون بدون رعایت تشریفات مقرر در آن ماده انجام شود و یا بازرس یا بازرسان شرکت انجام این معامله در شرایط مقرر در ماده مذکور را تأیید نکنند، مجمع عمومی عادی می‌تواند، پس از استماع گزارش بازرس یا بازرسان شرکت، درباره درخواست اعلام بطلان معامله از دادگاه تصمیم مقتضی اتخاذ کند...» لذا اگر بازرس یا بازرسان شرکت انجام این معامله در شرایط منصفانه را تأیید نکنند معامله قابل ابطال خواهد بود. لذا به‌نظر می‌رسد در صورت تصویب لایحه تجارت متمایز ۲ قابل کسب خواهد بود.	نمی‌توانند بدون اجازه هیئت‌مدیره در معاملاتی که با شرکت یا به حساب شرکت می‌شود به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم طرف معامله واقع و یا سهم شوند و در صورت اجازه نیز هیئت‌مدیره مکلف است بازرس شرکت را از معامله‌ای که اجازه آن داده شده بلافاصله مطلع نماید و گزارش آن را به اولین مجمع عمومی عادی صاحبان سهام بدهد و بازرس نیز مکلف است ضمن گزارش خاصی حاوی جزئیات معامله نظر خود را درباره چنین معامله‌ای در شرایط منصفانه و رعایت حقوق کلیه سهام‌داران و قوانین و مقررات مربوط، به‌طور کتبی ظرف ده روز به هیئت‌مدیره اعلام و به مجمع مذکور نیز تقدیم کند. عضو هیئت‌مدیره یا مدیرعامل ذی‌نفع در معامله در جلسه هیئت‌مدیره و نیز در مجمع عمومی عادی هنگام اخذ تصمیم نسبت به معامله مذکور حق رأی نخواهد داشت. ماده (۱۳۱) لایحه اصلاحی قانون تجارت - ماده (۱۳۱) لایحه اصلاحی قسمتی از قانون تجارت مصوب ۱۳۴۷/۱۲/۲۴ به شرح زیر اصلاح می‌گردد: در صورتی که معاملات مذکور در ماده (۱۲۹) این قانون

مؤلفه	متمایز کسب شده	راستی آزمایی امتیاز کسب شده و بیان امتیازی که باید کسب می‌شد	ارائه پیشنهاد برای بهبود رتبه و امتیازی که در صورت اعمال اصلاحات کسب خواهد شد
			بدون اجازه هیئت‌مدیره صورت گرفته باشد و یا بازرس شرکت انجام این معامله در شرایط مقرر در ماده مذکور را تأیید نکند، یا معامله در شرایط منصفانه و با رعایت حقوق کلیه سهامداران انجام نشده باشد، هرگاه مجمع عمومی عادی شرکت آنها را تصویب نکند آن معاملات قابل ابطال خواهد بود... شایان ذکر است در صورت تصویب این پیشنهاد نیز در صورتی معامله قابل ابطال خواهد بود که مجمع عمومی معامله را تصویب نکند.
آیا آقای جیمز براساس ادعای موفق سهامدار خواهان، خسارت وارده ناشی از معامله به شرکت را جبران می‌کند یا خیر؟ پاسخ منفی = ۰ پاسخ مثبت = ۱	۱	۱ با عنایت به اطلاق ذیل ماده (۱۳۰) لایحه اصلاحی قانون تجارت - مصوب ۱۳۴۷ در این قسمت حداکثر امتیاز کسب شده است.	۱
آیا آقای جیمز براساس ادعای موفق سهامدار خواهان، سود ناشی از	۰	۰ امتیاز حاصله در این بخش صفر می‌باشد چرا که در هیچ‌یک از	۱ به‌نظر می‌رسد با پیش‌بینی اینکه «مدیر یا ذی‌نفع

مؤلفه	متمایز کسب شده	راستی آزمایی متمایز کسب شده و بیان متمایزی که باید کسب می‌شد	ارائه پیشنهاد برای بهبود رتبه و متمایزی که در صورت اعمال اصلاحات کسب خواهد شد
معامله را مسترد می‌نماید یا خیر؟ پاسخ منفی = ۰ پاسخ مثبت = ۱		مقررات کشور ما امکان استرداد سود پیش‌بینی نگردیده است. شایان ذکر است عبارت سود ناشی از معامله در فرض سؤال با ابهام مواجه است. توضیح آنکه اگر منظور از سود ناشی از معامله، سود کسب شده برای مدیر ذی‌نفع در معامله بین شرکت با مدیر ذی‌نفع باشد، با ابطال معامله یا جبران زیان وارد شده به شرکت در اثر این معامله، عملاً این سود از بین می‌رود و به عبارتی جبران می‌گردد، اما اگر منظور سود ایجاد شده برای ذی‌نفع پس از انجام معامله با اشخاص ثالث باشد (مثلاً مدیر ذی‌نفع مالی را که از شرکت به قیمت ارزان خریده است با قیمت بسیار بیشتر به شخص ثالث واگذار کرده است و سود بسیاری به دست آورده است به نحوی که این سود بیش از زیانی است که به شرکت وارد کرده و باید آن را جبران کند با عنایت به اینکه معامله دوم طبق ماده (۱۳۰) قابل ابطال نیست) در این صورت فرض سؤال قابل طرح است.	متخلف به پرداخت جریمه معادل سودی که در اثر انجام معامله موضوع این ماده به‌دست آورده است» می‌توان حداکثر متمایز این بخش را کسب کرد. شایان ذکر است موارد مشابهی از چنین ضمانت‌اجراهایی در نظام حقوقی کشور ما سابقه دارد: در مواد (۴۶) و (۴۹) قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران مصوب سال ۱۳۸۴، جزای نقدی به میزان نسبتی از سود به دست آمده پیش‌بینی گردید (مواد (۴۶) و (۴۹)). لذا با اصلاح ماده (۱۳۰) لایحه اصلاحی قسمتی از قانون تجارت مصوب ۱۳۴۷/۱۲/۲۴ به شرح زیر می‌توان حداکثر متمایز این بخش را کسب کرد: ماده (۱۳۰) - معاملات مذکور در ماده (۱۲۹) در هر حال ولو آنکه توسط مجمع عادی تصویب نشود در مقابل اشخاص ثالث معتبر است مگر در موارد تدلیس و تقلب که شخص ثالث در آن شرکت کرده باشد. در صورتی که بر اثر انجام معامله به شرکت خسارتی وارد آمده باشد جبران خسارت برعهده هیئت‌مدیره و مدیرعامل یا مدیران ذی‌نفع و مدیرانی است که اجازه آن معامله را داده‌اند که

مؤلفه	متمایز کسب شده	راستی آزمایی امتیاز کسب شده و بیان امتیازی که باید کسب می‌شد	ارائه پیشنهاد برای بهبود رتبه و امتیازی که در صورت اعمال اصلاحات کسب خواهد شد
			همگی آنها متضامناً مسئول جبران خسارت وارده به شرکت می‌باشند. <u>همچنین در این صورت مدیر یا مدیران ذی‌نفع به پرداخت جریمه معادل سودی که در اثر انجام معامله مذکور در ماده (۱۲۹) به‌دست آورده است به شرکت محکوم می‌شوند.</u>
آیا هم جریمه و هم حبس علیه آقای جیمز قابل اعمال هست یا خیر؟ پاسخ منفی = ۰ پاسخ مثبت = ۱	۰	۱ به‌نظر می‌رسد براساس اطلاق بند «۳» ماده (۲۵۸) لایحه اصلاح قسمتی از قانون تجارت مصوب ۱۳۴۷، آقای جیمز در حقوق ایران قابل مجازات حبس است که این مجازات ممکن است به جزای نقدی هم تبدیل شود. ماده (۲۵۸) مقرر می‌دارد: «اشخاص زیر به حبس تأدیبی از یک‌سال تا سه سال محکوم خواهند شد: ...» ۳. رئیس و اعضای هیئت‌مدیره و مدیرعامل شرکت که اموال یا اعتبارات شرکت را برخلاف منافع شرکت برای مقاصد شخصی یا برای شرکت یا مؤسسه دیگری که خود به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم در آن ذی‌نفع می‌باشند مورد استفاده قرار دهند. ۴. رئیس و اعضای هیئت‌مدیره و مدیرعامل شرکت که با سوءنیت از اختیارات خود برخلاف منافع شرکت برای مقاصد	۱ با اضافه کردن عبارت یا جزای نقدی معادل پنج برابر زیانی که به شرکت وارد آورده است یا هر دو مجازات قبل از عبارت «محکوم می‌شود» در انتهای ماده (۲۸۵) می‌توان به نحو مناسب‌تری حداکثر امتیاز این مؤلفه را کسب نماییم. همچنین به‌نظر می‌رسد برای تسهیل کسب امتیاز این مؤلفه لازم است یک اصلاح مختصر در صدر ماده (۶۸۵) لایحه جدید تجارت ایجاد شود. این اصلاح به این شرح است که عبارت «یا هر دو مجازات» قبل از عبارت «محکوم می‌شود» در

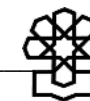
مؤلفه	متمایز کسب شده	راستی آزمایی متمایز کسب شده و بیان متمایزی که باید کسب می‌شد	ارائه پیشنهاد برای بهبود رتبه و متمایزی که در صورت اعمال اصلاحات کسب خواهد شد
		شخصی یا به‌خاطر شرکت یا مؤسسه دیگری که خود به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم در آن ذی‌نفع می‌باشند استفاده کنند». همچنین ماده (۱۴) قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید به‌منظور تسهیل اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی مصوب ۱۳۸۸/۹/۲۵ مقرر می‌دارد: «ناشران اوراق بهادار، نهادهای مالی و تشکلهای خودانتظام و نیز اشخاصی که به‌عنوان مدیران آنها انتخاب می‌شوند، در صورت نقض قوانین و مقررات مربوط به فعالیت هریک از آنها متخلف محسوب شده و سازمان علاوه بر اقدامات انضباطی مندرج در مواد (۷) و (۳۵) قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران می‌تواند نسبت به اخذ جریمه نقدی از متخلفین از ده میلیون (۱۰،۰۰۰،۰۰۰) ریال تا یک میلیارد (۱،۰۰۰،۰۰۰،۰۰۰) ریال اقدام و به حساب خزانه واریز نماید. آیین‌نامه مربوط به تعیین میزان جرائم نقدی متناسب با عمل ارتكابی به پیشنهاد مشترک وزارتخانه‌های امور اقتصادی و دارایی و دادگستری تهیه و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد» به این ترتیب جزای نقدی هم در مواردی پیش‌بینی شده است. اما سؤال این است که در فرض مسئله آیا آقای جیمز را می‌توان به مجازات‌های مذکور محکوم کرد؟ به‌نظر می‌رسد اطلاق عبارت «اموال یا اعتبارات شرکت را برخلاف منافع شرکت برای مقاصد	انتهای ماده اضافه می‌شود.

مؤلفه	متمایز کسب شده	راستی آزمایی امتیاز کسب شده و بیان امتیازی که باید کسب می‌شد	ارائه پیشنهاد برای بهبود رتبه و امتیازی که در صورت اعمال اصلاحات کسب خواهد شد
		شخصی یا برای شرکت یا مؤسسه دیگری که خود به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم در آن ذی‌نفع می‌باشند مورد استفاده قرار دهند» شامل این مورد بوده و انجام معامله به زیان شرکت (درحالی که آقای جیمز به ضرری بودن این معامله برای شرکت علم دارد) مصداق عبارت «استفاده از اموال شرکت برخلاف منافع شرکت برای مقاصد شخصی» قرار می‌گیرد. همچنین اطلاق ذیل ماده (۱۳۰) که در صورت تحقق معامله ضرری ذی‌نفع را هم مسئول جبران این خسارت می‌داند مؤید این است که ذی‌نفع در معامله نیز در عرض سایر مدیران تأییدکننده معامله هم مسئولیت مدنی دارد و هم مسئولیت کیفری به این صورت که هرگاه انجام معاملات مذکور مصداق بند «۱» ماده (۲۵۸) باشد پس نقض قوانین و مقررات محسوب شده و در نتیجه مصداق ماده (۱۴) قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید به‌منظور تسهیل اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی مصوب ۱۳۸۸/۰۹/۲۵ نیز خواهد بود. به این ترتیب نیز ارزیابی بانک جهانی در این مورد نیز محل خدشه به‌نظر می‌رسد و استحقاق کشور ما در این بخش نیز امتیاز (۱) است و نه صفر. شایان ذکر است در ماده (۶۵۸) لایحه جدید تجارت این موضوع با صراحت بیشتری آمده است. ماده مذکور مقرر می‌دارد: «مدیر یا مدیران یا مدیرعامل شرکت	

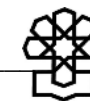
مؤلفه	متیاز کسب شده	راستی آزمایی امتیاز کسب شده و بیان امتیازی که باید کسب می‌شد	ارائه پیشنهاد برای بهبود رتبه و امتیازی که در صورت اعمال اصلاحات کسب خواهد شد
		که مرتکب یکی از اعمال زیر شوند به حبس تعزیری درجه ۶ یا جزای نقدی درجه پنج و محرومیت درجه ۶ از تأسیس یا مدیریت هر شرکت تجارتی محکوم می‌شوند:.. ۳. استفاده از اختیارات خود یا اموال یا اعتبارات شرکت، برخلاف منافع شرکت ...».	
آیا سهام‌داران می‌توانند مستقیماً یا از طرف شرکت برای خسارتی که معامله به شرکت وارد می‌آورد اقامه دعوی نمایند یا خیر؟ طرح دعوی ممکن نیست یا فقط برای سهام‌داران بیش از ۱۰ درصد سرمایه شرکت این امکان وجود دارد=۰ طرح دعاوی مستقیم یا از طرف شرکت برای سهام‌دارانی که دارای ۱۰ درصد یا کمتر از سرمای شرکت هستند، امکان‌پذیر است=۱	۱	۱ به‌طور کلی، کسی حق اقامه دعوی ناشی از مسئولیت مدنی مدیران شرکت را دارد که از تخلف مدیران یا مدیرعامل زیان‌دیده باشد. این شخص ممکن است خود شرکت، یکی از سهام‌داران شرکت یا یک شخص ثالث باشد. علاوه بر این، قانونگذار پیش‌بینی کرده است که هرگاه بر اثر تخلف مدیران و مدیرعامل شرکت زیان‌دیده باشد، اقامه دعوی به‌وسیله سهام‌داران به نفع شرکت نیز امکان‌پذیر است؛ به همین دلیل، دعوی ناشی از مسئولیت مدنی مدیران و مدیرعامل از قدیم به دو نوع تقسیم شده است: دعوی مستقیم، یعنی دعوی ذی‌نفع به حساب خود او و دعوی غیرمستقیم، یعنی دعوی سهام‌دار به نام شرکت. دعوی مستقیم: منظور از دعوی مستقیم، اقامه دعوی شخص زیان‌دیده علیه مدیران و مدیرعامل متخلف است. این شخص	۱ در راستای تسهیل اقامه دعوی مشتق، بهتر است در ماده (۲۷۶) لایحه اصلاحی قانون تجارت مذکور عبارت «یک پنجم» به عبارت «یک دهم» اصلاح شود.

مؤلفه	متمایز کسب شده	راستی آزمایی متمایز کسب شده و بیان امتیازی که باید کسب می‌شد	ارائه پیشنهاد برای بهبود رتبه و امتیازی که در صورت اعمال اصلاحات کسب خواهد شد
		ممکن است خود شرکت باشد، یا اینکه از سهام‌داران شرکت و یا طلبکاران آن. اول: دعوای شرکت به منظور جبران خسارت وارد بر خود. این دعوی زمانی مطرح می‌شود که بر اثر تخلف مدیر یا مدیران دارایی شرکت کاسته شده باشد؛ در این صورت، اصولاً مدیران اقامه دعوی خواهند کرد. هرگاه فقط یک مدیر متخلف باشد، مدیران دیگر به نیابت از طرف شرکت علیه او اقامه دعوی خواهند کرد؛ اما، اگر همه مدیران متخلف باشند، چون بالطبع علیه خود اقامه دعوی نخواهند کرد، شرکت نمی‌تواند دعوای شخصی مطرح کند؛ بنابراین، قانونگذار به بعضی از سهام‌داران اجازه داده است شخصاً به نام شرکت اقامه دعوی کنند که در قسمت بعد درباره آن توضیح خواهیم داد (دعوای غیرمستقیم یا مشتق) دوم: دعوای اشخاص دیگر به منظور جبران خسارت وارد بر خود. این اشخاص ممکن است سهام‌دار شرکت باشند، یا طلبکار آن. مثال بارز این مورد زمانی است که مدیرعاملی، به جای تقسیم سود میان شرکا، سهم بعضی از آنان را به نفع خود برداشت کند. این اشخاص می‌توانند علیه او اقامه دعوی شخصی کنند و حاصل دعوی نیز به خود آنان تعلق خواهد گرفت، نه شرکت. حال سؤال آن است که در صورتی که شرکت	

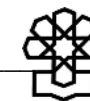
مؤلفه	متیاز کسب شده	راستی آزمایی امتیاز کسب شده و بیان امتیازی که باید کسب می‌شد	ارائه پیشنهاد برای بهبود رتبه و امتیازی که در صورت اعمال اصلاحات کسب خواهد شد
		از اعمال مدیران خود زیان ببیند آیا سهامداران شرکت می‌توانند به نام خود شرکت علیه مدیران اقامه دعوی کنند؟ اگرچه برخی دادگاه‌ها برای مطالبه خسارت وارد بر شرکت توسط سهامداران سمت قائل نیستند و قرار رد دعوی صادر می‌کنند، رویه معمول به‌ویژه در دادگاه‌های تجدیدنظر پذیرش دعوی سهامداران علیه مدیران برای جبران خسارات وارد بر شرکت است که با اراده قانونگذار که در مقررات متعدد قانونی از جمله مواد (۱۴۱) و (۱۴۳) انعکاس یافته است، انطباق دارد. در همه این مقررات به امکان طرح دعوی از سوی ذی‌نفع اشاره شده که اگر این مفهوم را به خود شرکت محدود سازیم، ذکر واژه ذی‌نفع بی‌معنی بوده و صرف قید شرکت به جای ذی‌نفع کافی بود. این در حالی است که سهامداران شرکت مصداق اجلی و قدر متیقن مفهوم «ذی‌نفع» به شمار می‌رود. حتی در مواردی بستانکاران شرکت را می‌توان مصداق مفهوم ذی‌نفع به شمار آورد. بنابراین باید سهامداران را برای مطالبه خسارات وارد بر شرکت، مجاز به اقامه دعوی دانست. در این وضعیت غرامت‌های موضوع حکم به حساب شرکت منظور خواهد شد؛ زیرا مادام که شخصیت حقوقی شرکت باقی است سهامداران هیچ حقی ناشی از شراکت خود در شرکت به‌جز سود سهام نخواهند داشت.	

مؤلفه	متیاز کسب شده	راستی آزمایی امتیاز کسب شده و بیان امتیازی که باید کسب می‌شد	ارائه پیشنهاد برای بهبود رتبه و امتیازی که در صورت اعمال اصلاحات کسب خواهد شد
		۲. دعوای غیرمستقیم (دعوای مشتق). این دعوی، از جمله در مواردی مصداق پیدا می‌کند که مدیران و مدیرعامل، به سببی از اسباب، خسارت وارد بر شرکت به دلیل تخلف مدیران را مطالبه نمی‌کنند. قانونگذار در ماده (۲۷۶) لایحه قانونی ۱۳۴۷، در چنین فرضی، پیش‌بینی کرده است: «شخص یا اشخاصی که مجموع سهام آنها حداقل یک‌پنجم مجموع سهام شرکت باشد می‌توانند، در صورت تخلف یا تقصیر رئیس و اعضای هیئت‌مدیره و یا مدیرعامل به نام و از طرف شرکت و به هزینه خود، علیه رئیس یا تمام یا بعضی از اعضای هیئت‌مدیره و مدیرعامل اقامه دعوی نمایند و جبران کلیه خسارات وارده به شرکت را از آنها مطالبه کنند. در صورت محکومیت رئیس یا هریک از اعضای هیئت‌مدیره یا مدیرعامل به جبران خسارت شرکت و پرداخت هزینه دادرسی حکم به نفع شرکت اجرا و هزینه‌ای که از طرف اقامه‌کننده دعوی پرداخت شده از مبلغ محکوم به وی مسترد خواهد شد. در صورت محکومیت اقامه‌کنندگان دعوی، پرداخت کلیه هزینه‌ها و خسارات به عهده آنان است». به این ترتیب در نظام حقوقی کشور ما سهام‌داران به‌طور مستقیم و غیرمستقیم حق اقامه دعوی علیه مدیران شرکت را خواهند داشت. شایان ذکر است در راستای تسهیل دعوای غیرمستقیم (دعوای مشتق)، بهتر است نصاب مذکور در ماده (۲۷۶) لایحه قانونی ۱۳۷۴ تقلیل یابد.	

مؤلفه	متیاز کسب شده	راستی آزمایی امتیاز کسب شده و بیان امتیازی که باید کسب می‌شد	ارائه پیشنهاد برای بهبود رتبه و امتیازی که در صورت اعمال اصلاحات کسب خواهد شد
		شایان ذکر است ماده (۲۳۵) لایحه جدید تجارت در این مورد مقرر داشته است: «شخص یا اشخاصی که حداقل یک‌دهم مجموع سرمایه شرکت به آنها تعلق دارد می‌توانند در صورت تقصیر مدیر یا مدیران به نام شرکت و به هزینه خود علیه اشخاص مذکور اقامه دعوی و جبران کلیه خسارات وارد شده به شرکت را از آنها مطالبه کنند. چنانچه از تقصیر اشخاص ثالث نیز زیانی به شرکت برسد همین حکم مجری است. در صورت محکومیت مدیر یا مدیران، مدیرعامل، بازرس یا بازرسان و یا اشخاص ثالث به جبران خسارات و پرداخت هزینه دادرسی، حکم به نفع شرکت اجرا و هزینه‌ای که از طرف اقامه‌کننده دعوی پرداخت شده است، از محل محکوم‌به به وی مسترد می‌شود. در صورت محکومیت اقامه‌کننده دعوی هزینه‌ها و خسارات برعهده او است». لذا با تصویب لایحه تجارت امتیاز این مؤلفه بدون تردید قابل کسب است.	
مؤلفه سهولت اقامه دعوی سهام‌داران	۰	۹ (حداقل ۶)	۱۰ (حداقل ۹)
در طول جریان دادرسی چه مدارکی از خوانده یا شهود، در دسترس سهام‌داری که علیه خوانده و شهود اقامه دعوی کرده	۰	۴ (حداقل ۳)	۴
		درخصوص اطلاعاتی که خواهان قصد استناد به آنها را دارد باید گفت اگر خوانده اطلاعات را ارائه کرده باید اسناد آن را ابراز کند والا از عداد دلایل وی خارج و از قرائن علیه وی	شایان ذکر است در لایحه آیین دادرسی تجاری که اخیراً به مجلس واصل شده است، خوانده دعوی مکلف شده است ظرف مهلتی پس از ابلاغ

مؤلفه	متمایز کسب شده	راستی آزمایی امتیاز کسب شده و بیان امتیازی که باید کسب می‌شد	ارائه پیشنهاد برای بهبود رتبه و امتیازی که در صورت اعمال اصلاحات کسب خواهد شد
است می‌باشد؟ چنانچه هریک از موارد زیر در دسترس باشد ۱ امتیاز منظور خواهد شد: - اطلاعاتی که خواننده تصمیم دارد برای دفاعیات خود به آنها استناد کند؛ - اطلاعاتی که مستقیماً حقایق ویژه‌ای را در دعوای خواهان به اثبات می‌رساند؛ - هرگونه اطلاعاتی که مرتبط با موضوع دعوی باشد؛ - هرگونه اطلاعاتی که منجر به کشف اطلاعات مرتبط شود.		محسوب خواهد شد، اما اگر فقط قصد ارائه داشته و هنوز اسناد ارائه نشده، امکان اجبار به دریافت آن وجود ندارد. در این خصوص ماده (۲۰۷) قانون آیین دادرسی مدنی مقرر می‌دارد «سندی که در دادگاه ابراز می‌شود ممکن است به نفع طرف مقابل دلیل باشد، در این صورت هرگاه طرف مقابل به آن استناد نماید ابرازکننده حق ندارد آن را پس بگیرد و یا از دادگاه درخواست نماید سند او را نادیده بگیرد». در هر مورد که خواننده از ارائه اطلاعات استنکاف کند، این عمل وی اماره‌ای بر عدم ذی‌حقی او تلقی خواهد شد. مطابق ماده (۲۰۹) قانون آیین دادرسی مدنی «هرگاه سند معینی که مدرک ادعا یا اظهار یکی از طرفین است نزد طرف دیگر باشد، به درخواست طرف، باید آن سند ابراز شود. هرگاه طرف مقابل به وجود سند نزد خود اعتراف کند ولی از ابراز آن امتناع نماید، دادگاه می‌تواند آن را از جمله قرائن مثبت بداند» و نیز مطابق ماده (۲۱۰) همان قانون «چنانچه یکی از طرفین به دفتر بازرگانی طرف دیگر استناد کند، دفاتر نامبرده باید در دادگاه ابراز شود. در صورتی که ابراز دفاتر در دادگاه ممکن نباشد، دادگاه شخصی را مأمور می‌نماید که با حضور طرفین دفاتر را معاینه و آنچه لازم است خارج‌نویسی نماید. هیچ بازرگانی نمی‌تواند به عذر نداشتن دفتر از ابراز یا ارائه دفاتر خود امتناع کند، مگر اینکه ثابت نماید	دادخواست به وی کلیه دفاعیات و کپی مصدق کلیه اسناد خود را که در دفاع قصد استناد به آنها را دارد به دادگاه ارائه کند. این اسناد در اختیار خواهان قرار خواهد گرفت. با تصویب لایحه مذکور قطعاً پاسخ سؤال اول نیز مثبت خواهد بود و قاعدتاً کل امتیاز این قسمت باید کسب شود.

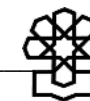
مؤلفه	متمایز کسب شده	راستی آزمایی متمایز کسب شده و بیان متمایزی که باید کسب می‌شد	ارائه پیشنهاد برای بهبود رتبه و متمایزی که در صورت اعمال اصلاحات کسب خواهد شد
		که دفتر او تلف شده یا دسترسی به آن ندارد. هر گاه بازرگانی که به دفاتر او استناد شده است از ابراز آن خودداری نماید و تلف یا عدم دسترسی به آن را نتواند ثابت کند، دادگاه می‌تواند آن را از قرائن مثبت اظهار طرف قرار دهد». بدیهی است تمامی شرکت‌ها ملزم به داشتن دفاتر (از جمله دفتر روزنامه، دفتر کل، دفتر کپی (که کلیه اسناد و مدارک در آن نگهداری می‌شود)) و ارائه آنها هستند. همچنین کلیه صورت جلسات هیئت‌مدیره باید در مرکز شرکت نگهداری شود. همچنین با عنایت به ماده (۱۹۹) قانون آیین دادرسی مدنی که مقرر می‌دارد «در کلیه امور حقوقی دادگاه علاوه بر رسیدگی به دلایل مورد استناد طرفین دعوا، هرگونه تحقیق یا اقدامی که برای کشف حقیقت لازم باشد، انجام خواهد داد» هرگونه اطلاعاتی که منجر به کشف حقیقت شود با نظر دادگاه برای خواهان قابل کسب خواهد بود. براساس ماده (۱۲) دستورالعمل الزامات افشای اطلاعات و تصویب معاملات اشخاص وابسته ناشران بورسی و فرابورسی نیز: «در صورت طرح دعوی از سوی هر شخص حقیقی یا حقوقی علیه ناشر، مدیر یا مدیرعامل آن در مراجع قضایی یا هیئت داورى موضوع ماده (۳۷) قانون بازار، پس از ارائه تأییدیه‌های طرح دعوی در هریک از مراجع مذکور توسط خواهان، سازمان می‌تواند	

مؤلفه	متمایز کسب شده	راستی آزمایی متمایز کسب شده و بیان متمایزی که باید کسب می‌شد	ارائه پیشنهاد برای بهبود رتبه و متمایزی که در صورت اعمال اصلاحات کسب خواهد شد
		اطلاعات، اسناد و مدارک مرتبط با پرونده را به تشخیص خود از هریک از اشخاص تحت نظارت دریافت و در اختیار مقام رسیدگی‌کننده قرار دهد».	
		بدیهی است تمام اسناد مذکور حسب مورد علیه شاهد نیز قابل استناد هستند.	
		لذا به نظر می‌رسد در این مؤلفه متمایز ۴ (و اگر پاسخ مثبت برای سؤال اول پذیرفته نشود حداقل متمایز ۳) قابل کسب است و ارزیابی گزارش‌دهندگان به بانک جهانی در این مورد دقیق نبوده است. شایان ذکر است با عنایت به مراتب مذکور با اعمال اصلاحی که در خصوص ماده (۱۲۹) پیشنهاد گردید، احتمال کسب امتیازات مذکور برای کشور بسیار تقویت خواهد شد.	
		شایان ذکر است در لایحه آیین دادرسی تجاری که اخیراً به مجلس واصل شده است، خواننده دعوی مکلف شده است ظرف مهلتی پس از ابلاغ دادخواست به وی کلیه دفاعیات و کپی مصدق کلیه اسناد خود را که در دفاع قصد استناد به آنها را دارد به دادگاه ارائه کند. این اسناد در اختیار خواهان قرار خواهد گرفت. با تصویب لایحه مذکور قطعاً پاسخ سؤال اول نیز مثبت خواهد بود.	
آیا خواهان می‌تواند مستقیماً از خواننده و شهود در طول دادرسی	۰	۲ (حداقل ۱) ماده (۲۳۸) قانون آیین دادرسی مدنی مقرر می‌دارد «هیچ‌یک از اصحاب دعوا نباید اظهارات گواه را قطع کند، لکن پس از ادای گواهی	۲ (حداقل ۱)

مؤلفه	متیاز کسب شده	راستی آزمایی امتیاز کسب شده و بیان امتیازی که باید کسب می‌شد	ارائه پیشنهاد برای بهبود رتبه و امتیازی که در صورت اعمال اصلاحات کسب خواهد شد
سؤال نماید یا خیر؟ پاسخ منفی = ۰ پاسخ مثبت به شرط تأیید قبلی قبلی سؤالات توسط قاضی = ۱ پاسخ مثبت بدون نیاز تأیید قاضی = ۲		می‌توانند توسط دادگاه سؤالاتی را که مربوط به دعوا می‌باشد از گواه به عمل آورند». قاضی مختار است به اطلاعات و راهنمایی‌های خواهان توجه کند یا خیر و به هر حال مستقلاً سؤال مطرح نماید. وکیل خواهان یا خود وی قادرند تا با هماهنگی قبلی با دادگاه و اجازه قاضی سؤالات خود را مطرح سازند. درخصوص خوانده نیز مطابق اصول کلی دادرسی خواهان می‌تواند با اجازه قاضی و توسط او از خوانده سؤال نماید. بنابراین به‌طور حتم امتیاز (۱) در این مؤلفه قابل کسب بوده است. تأیید قاضی در این مورد صرفاً از دو جهت است: اولاً حفظ نظم دادگاه، ثانیاً امکان طرح سؤالات مرتبط و جلوگیری از طرح سؤالات غیرمرتبط. لذا اگر هریک از طرفین سؤالی مرتبط با موضوع دعوا از طرف دیگر یا شاهد را داشته باشند قاضی باید اجازه طرح آن را بدهد. به این ترتیب صدور اجازه به‌وسیله قاضی برای طرح سؤال صرفاً جنبه شکلی دارد. لذا به‌نظر می‌رسد امتیاز (۲) در این مؤلفه نیز قابل کسب است.	
آیا خواهان می‌تواند مجموعه‌ای از مستندات و مدارک را از خوانده به‌دست آورد بدون آنکه به‌طور مشخص عناوین هریک را مشخص کرده	۰	۱ به‌موجب ماده (۲۰۹) قانون آیین دادرسی مدنی «هرگاه سند معینی که مدرک ادعا یا اظهار یکی از طرفین است نزد طرف دیگر باشد، به درخواست طرف، باید آن سند ابراز شود. هرگاه طرف مقابل به وجود سند نزد خود اعتراف کند ولی از ابراز آن	۱ اگر اصلاح پیشنهادی در ماده (۱۲۹) به عمل آید، با عنایت به ماده اصلاحی مذکور به استناد ماده (۲۰۹) قانون آیین دادرسی مدنی با احتمال بیشتری می‌توان امتیاز این مؤلفه را کسب کرد.

مؤلفه	متمایز کسب شده	راستی آزمایی متمایز کسب شده و بیان متمایزی که باید کسب می‌شود	ارائه پیشنهاد برای بهبود رتبه و متمایزی که در صورت اعمال اصلاحات کسب خواهد شد
باشد؟ پاسخ منفی = ۰ پاسخ مثبت = ۱		امتناع نماید، دادگاه می‌تواند آن را از جمله قرائن مثبت بداند». مطابق معیار مذکور در این قسمت کسب متمایز منوط به آن است که سهام‌دار بتواند مستندات و مدارک را از شرکت به دست آورد بدون آنکه به طور مشخص عنوان آن را مشخص نماید. ظاهراً علت عدم کسب متمایز این بخش آن بوده است که عبارت «سند معین» در ماده (۲۰۹) به این صورت تفسیر شده است که برای به دست آوردن سند از خواننده لازم است مشخصات کامل سند مشخص شود. به نظر می‌رسد با عنایت به اینکه اولاً همه مدارک و شرایط مربوط به این معاملات باید در دفاتر تاجر از جمله دفتر روزنامه و دفتر کل و دفتر کپی حفظ شود، و با توجه به اینکه تصویب معامله به وسیله هیئت مدیره باید در صورت جلسه ذکر و به امضای اکثریت هیئت مدیره برسد (ماده (۱۲۳) قانون اصلاح قسمتی از قانون تجارت) و با عنایت به ماده (۲۱۰) قانون آیین دادرسی مدنی که امکان استناد به دفاتر تجاری طرف دعوی را میسر کرده است و نیز با عنایت به ماده (۱۹۹) قانون آیین دادرسی مدنی که مقرر می‌دارد «در کلیه امور حقوقی دادگاه علاوه بر رسیدگی به دلایل مورد استناد طرفین دعوا، هرگونه تحقیق یا اقدامی که برای کشف حقیقت لازم باشد، انجام خواهد داد» پاسخ این سؤال نیز مثبت بوده و خواهان دست‌کم در این	

مؤلفه	متیاز کسب شده	راستی آزمایی امتیاز کسب شده و بیان امتیازی که باید کسب می‌شد	ارائه پیشنهاد برای بهبود رتبه و امتیازی که در صورت اعمال اصلاحات کسب خواهد شد
		مورد می‌تواند مجموعه‌ای از مستندات و مدارک را از خواننده به‌دست آورد بدون آنکه به‌طور مشخص عناوین هریک را مشخص کرده باشد. همچنین اگر اصلاح پیشنهادی در ماده (۱۲۹) به عمل آید، با عنایت به ماده اصلاحی مذکور به استناد ماده (۲۰۹) مارالذکر نیز می‌توان امتیاز این مؤلفه را کسب کرد.	
آیا سهام‌دارانی که ۱۰ درصد از سرمایه شرکت یا کمتر را دارا هستند می‌توانند بدون طرح دعوی، از یک بازرس دولتی تقاضای بررسی معامله را بنمایند یا خیر؟ پاسخ منفی = ۰ پاسخ مثبت = ۱	۰	به‌موجب بند «۳» ماده (۱۱) «دستورالعمل الزامات افشای اطلاعات و تصویب معاملات اشخاص وابسته ناشران بورسی و فرابورسی»، «سهام‌دارانی که حداقل پنج درصد از سرمایه ناشر را در اختیار دارند می‌توانند در صورت ارائه مستندات کافی حاکی از نقض قوانین، مقررات، مفاد اساسنامه یا استانداردهای لازم‌الاجرا یا غیرمنصفانه بودن معامله، از سازمان تقاضا نمایند تا از طریق انجام حسابرسی ویژه به هزینه متقاضی، نسبت به بررسی موضوع و ارسال آن حسب مورد به مرجع ذیصلاح اقدام نماید». از آنجا که در این ماده به ارسال نتیجه حسابرسی به مرجع ذیصلاح اشاره شده لذا به‌نظر نمی‌رسد کسب امتیاز لازم با این مقرر امکان‌پذیر باشد، لذا لازم است مقرر مذکور به شرح زیر اصلاح شود: «سهام‌دارانی که حداقل پنج درصد از	۱ پیشنهاد می‌شود برای کسب امتیاز این بخش بند «۳» ماده (۱۱) «دستورالعمل الزامات افشای اطلاعات و تصویب معاملات اشخاص وابسته ناشران بورسی و فرابورسی و فرابورسی»، به شرح زیر اصلاح شود: «سهام‌دارانی که حداقل پنج درصد از سرمایه ناشر را در اختیار دارند می‌توانند در صورت ارائه مستندات کافی حاکی از نقض قوانین، مقررات، مفاد اساسنامه یا استانداردهای لازم‌الاجرا یا غیرمنصفانه بودن معامله، از سازمان تقاضا نمایند تا از طریق انجام حسابرسی ویژه به هزینه متقاضی، نسبت به بررسی موضوع و ارسال آن برای متقاضی یا متقاضیان یا نماینده آنها و نیز

مؤلفه	متمایز کسب شده	راستی آزمایی امتیاز کسب شده و بیان امتیازی که باید کسب می‌شد	ارائه پیشنهاد برای بهبود رتبه و امتیازی که در صورت اعمال اصلاحات کسب خواهد شد
		سرمایه ناشر را در اختیار دارند می‌توانند در صورت ارائه مستندات کافی حاکی از نقض قوانین، مقررات، مفاد اساسنامه یا استانداردهای لازم‌الاجرا یا غیرمنصفانه بودن معامله، از سازمان تقاضا نمایند تا از طریق انجام حسابرسی ویژه به هزینه متقاضی، نسبت به بررسی موضوع و ارسال آن برای متقاضی یا متقاضیان یا نماینده آنها و نیز مرجع ذیصلاح اقدام نماید». بنابراین کسب امتیاز بیشتر در این زمینه با مقررات‌گذاری توسط سازمان بورس و اوراق بهادار میسر است.	مرجع ذیصلاح اقدام نماید». ملاحظه قوانین دیگر کشورها نشان می‌دهد که این حق به صورت عمومی برای بازرسی از شرکت‌ها در هر مورد وجود دارد و مختص فرض معامله با اشخاص وابسته نیست که در این حالت موضوع مستلزم قانونگذاری می‌باشد. شایان ذکر است که به نظر می‌رسد سازمان بورس تصویب این مقرر به این شکل را در زمان بررسی موضوع به صلاح ندانسته است، زیرا این موضوع در هنگام تصویب مصوبه مطرح اما مورد موافقت قرار نگرفته است. همچنین، این مقرره اگرچه در کشوری همچون انگلستان وجود دارد، به نظر می‌رسد که این مقرر در آنجا نیز اصولاً اجرا نمی‌شود.
آیا سهام‌دارانی که ۱۰ درصد از سرمایه سهام شرکت یا کمتر را دارا هستند می‌توانند پیش از اقامه دعوا، اسناد معامله را مورد بررسی قرار دهند. پاسخ منفی = ۰	۰	۱ یا صفر	۱ به نظر می‌رسد با الحاق تبصره‌ای به شرح زیر به ماده (۱۲۹) لایحه اصلاحی قانون تجارت مصوب ۱۳۴۷، به نحو مطمئن‌تری می‌توان امتیاز این مؤلفه را کسب نمود: تبصره - هریک از سهام‌داران می‌توانند از

مؤلفه	متمایز کسب شده	راستی آزمایی متمایز کسب شده و بیان متمایزی که باید کسب می‌شد	ارائه پیشنهاد برای بهبود رتبه و متمایزی که در صورت اعمال اصلاحات کسب خواهد شد
پاسخ مثبت = ۱		(به شرح توضیحات پیش‌گفته) صورت‌برداری کند. در مواد (۱۴۹) تا (۱۵۵) قانون آیین دادرسی مدنی مصوب ۱۳۷۹ مقررات راجع به تأمین دلیل ذکر شده است. لذا به‌نظر می‌رسد متمایز این قسمت نیز باید به‌طور کامل درج می‌شد در حالی که این متمایز صفر منظور شده است. البته اگر منظور بانک جهانی امکان ملاحظه اسناد صرفاً بدون هر نوع دخالت شکلی حتی مأمور تأمین دلیل باشد متمایز این موضوع برای کشور قابل کسب نبوده و مستلزم قانونگذاری است. همچنین در مواد (۱۳۹)، (۱۴۹) و (۱۵۰) سهام‌دار جزء می‌تواند ۱۵ روز قبل از تشکیل مجمع به صورت‌های مالی و ۱۰ روز قبل از مجمع عمومی به گزارش حسابرس دسترسی داشته باشد و از آن رونوشت بگیرند.	صورتجلسه هیئت‌مدیره که معاملات موضوع این ماده را تجویز کرده است و نیز گزارش بازرس یا بازرسان در این مورد به هزینه خود رونوشت یا تصویر تهیه کند. مدیر یا مدیران شرکت باید صورتجلسه مذکور و نیز گزارش بازرس یا بازرسان در مورد آن معامله را در اختیار سهام‌داران متقاضی قرار دهند. شایان ذکر است در این راستا لازم است تبصره‌ای به شرح زیر به ماده (۲۲۵) لایحه جدید نیز الحاق گردد: تبصره - هریک از سهام‌داران و یا شرکا می‌توانند از صورتجلسه مدیر یا مدیران که معاملات موضوع این ماده را تجویز کرده است و نیز گزارش بازرس یا بازرسان در این مورد به هزینه خود رونوشت یا تصویر تهیه کند. مدیر یا مدیران شرکت باید صورتجلسه مذکور و نیز گزارش بازرس یا بازرسان در مورد آن معامله را در اختیار سهام‌داران متقاضی قرار دهند.

مؤلفه	متمایز کسب شده	راستی آزمایی متمایز کسب شده و بیان متمایزی که باید کسب می‌شد	ارائه پیشنهاد برای بهبود رتبه و متمایزی که در صورت اعمال اصلاحات کسب خواهد شد
آیا استاندارد اثبات در دعاوی مدنی کمتر از دعاوی کیفری است؟ پاسخ منفی = ۰ پاسخ مثبت = ۱	۰	۱ با عنایت به اینکه ادله اثبات دعاوی مدنی گسترده‌تر و سهل‌تر از دعاوی کیفری است، لذا پاسخ این سؤال باید مثبت درج می‌گردید و کشور ما می‌توانست متمایز این مؤلفه را کسب کند. لذا ارزیابی بانک جهانی در این مورد نیز صحیح به‌نظر نمی‌رسد. مطابق مواد (۱۲۰) و (۱۲۱) قانون مجازات اسلامی جدید مصوب اول اردیبهشت ۱۳۹۲ کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس شورای اسلامی «هرگاه وقوع جرم یا برخی از شرایط آن و یا هریک از شرایط مسئولیت کیفری مورد شبهه یا تردید قرار گیرد و دلیلی بر نفی آن یافت نشود حسب مورد جرم یا شرط مذکور ثابت نمی‌شود». اجرای این قاعده (قاعده درء) که در قانون سابق در جرائم تعزیری صراحت نداشت، در حال حاضر تمامی جرائم را دربر گرفته و می‌توان گفت استاندارد اثبات دعاوی کیفری نسبت به دعاوی مدنی سختگیرانه‌تر است و بدین ترتیب می‌توان متمایز لازم را در این خصوص کسب نمود.	۱
مؤلفه قدرت حمایت از سرمایه‌گذار	۳/۷	۸ (یا حداقل ۷)	۹/۶۶ (یا حداقل ۹)

۵. راهکارهای پیشنهادی جهت بهبود رتبه ایران در نماگر حمایت از سهامداران خرد

۵-۱. راهکارهای قانونی

ماده (۱) ماده (۱۲۹) لایحه اصلاحی قسمتی از قانون تجارت مصوب ۱۳۴۷/۱۲/۲۴ به شرح زیر اصلاح و یک تبصره به آن الحاق می‌گردد:

اعضای هیئت‌مدیره، مدیرعامل شرکت و سهامداران دارای حداقل ده درصد سرمایه شرکت و همچنین مؤسسات و شرکت‌هایی که اعضای هیئت‌مدیره، مدیرعامل شرکت و یا سهامداران دارای حداقل ده درصد سرمایه شرکت، شریک دارای حداقل ده درصد سرمایه شرکت یا عضو هیئت‌مدیره یا مدیرعامل آنها باشند نمی‌توانند بدون اجازه هیئت‌مدیره در معاملاتی که با شرکت یا به حساب شرکت می‌شود به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم طرف معامله واقع و یا سهم شوند و در صورت اجازه نیز هیئت‌مدیره مکلف است بازرس شرکت را از معامله‌ای که اجازه آن داده شده بلافاصله مطلع نماید و گزارش آن را به اولین مجمع عمومی عادی صاحبان سهام بدهد و بازرس نیز مکلف است ضمن گزارش خاصی حاوی جزئیات معامله و هویت ذی‌نفع معامله نظر خود را درباره چنین معامله‌ای در شرایط منصفانه و رعایت حقوق سهامداران و قوانین و مقررات مربوط، به‌طور کتبی ظرف ده روز به هیئت‌مدیره اعلام و به مجمع مذکور نیز تقدیم کند. در این راستا، مدیر یا مدیرعامل یا سهامدار ذی‌نفع نیز مکلف است اطلاعات لازم درخصوص مبلغ معامله و مبنای تعیین آن، قیمت منصفانه، نوع وابستگی و درصد مالکیت مستقیم و غیرمستقیم در طرفین معامله و منافعی که در نتیجه انجام معامله نصیب وی می‌گردد را جهت تصمیم‌گیری مناسب در اختیار هیئت‌مدیره قرار دهد. عضو هیئت‌مدیره یا مدیرعامل یا سهامدار ذی‌نفع در معامله حسب مورد در جلسه هیئت‌مدیره و نیز در مجمع عمومی عادی هنگام اخذ تصمیم نسبت به معامله مذکور حق رأی نخواهد داشت.

تبصره «۱»- هریک از سهامداران می‌توانند از صورت جلسه هیئت‌مدیره که معاملات موضوع این ماده را تجویز کرده است و نیز گزارش بازرس یا بازرسان در این مورد به هزینه خود رونوشت یا تصویر تهیه کند. مدیر یا مدیران شرکت باید صورت‌جلسه مذکور و نیز گزارش بازرس یا بازرسان در مورد آن معامله را در اختیار سهامداران متقاضی قرار دهند.

تبصره «۲»- در صورتی که ارزش معامله موضوع این ماده، حداقل معادل ده درصد دارایی‌های شرکت باشد، باید ضمن رعایت تشریفات فوق، موضوع در مجمع عمومی سهامداران به تصویب برسد تا معامله محقق گردد.

ماده (۲) ماده (۱۳۰) لایحه اصلاحی قسمتی از قانون تجارت مصوب ۱۳۴۷/۱۲/۲۴ به شرح زیر اصلاح می‌گردد:

ماده (۱۳۰) - معاملات مذکور در ماده (۱۲۹) در هر حال ولو آنکه توسط مجمع عادی تصویب نشود در مقابل اشخاص ثالث معتبر است مگر در موارد تدلیس و تقلب که شخص ثالث در آن شرکت کرده باشد. در هر حال در صورتی که بر اثر انجام معامله به شرکت خسارتی وارد آمده باشد جبران خسارت برعهده هیئت‌مدیره و مدیرعامل یا مدیران ذی‌نفع و مدیرانی است که اجازه آن معامله را داده‌اند که همگی آنها متضامناً مسئول جبران خسارت وارده به شرکت می‌باشند. همچنین در این صورت مدیر یا مدیران ذی‌نفع به پرداخت جریمه معادل سودی که در اثر انجام معامله مذکور در ماده (۱۲۹) به‌دست آورده است محکوم می‌شوند.

ماده (۳) ماده (۱۳۱) لایحه اصلاحی قسمتی از قانون تجارت مصوب ۱۳۴۷/۱۲/۲۴ به شرح زیر اصلاح می‌گردد:

در صورتی که معاملات مذکور در ماده (۱۲۹) این قانون بدون اجازه هیئت‌مدیره صورت گرفته باشد و یا بازرس شرکت انجام این معامله در شرایط مقرر در ماده مذکور را تأیید نکند، یا معامله در شرایط منصفانه و با رعایت حقوق کلیه شرکا و یا سهام‌داران انجام نشده باشد، هرگاه مجمع عمومی عادی شرکت آنها را تصویب نکند آن معاملات قابل ابطال خواهد بود....

ماده (۴) ماده (۲۵۸) لایحه اصلاحی قسمتی از قانون تجارت مصوب ۱۳۴۷/۱۲/۲۴ به شرح زیر اصلاح می‌گردد:

اشخاص زیر به حبس تأدیبی از یک‌سال تا سه سال یا جزای نقدی از هشتاد میلیون تا یکصد و هشتاد میلیون ریال یا هر دو مجازات محکوم خواهند شد....

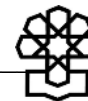
ماده (۴) - در ماده (۲۵۸) لایحه اصلاحی قسمتی از قانون تجارت مصوب ۱۳۴۷/۱۲/۲۴ عبارت «یک پنجم» به عبارت «یک دهم» اصلاح می‌گردد:

(البته این اصلاح موجب اضافه شدن امتیاز نمی‌شود بلکه مانع از دست رفتن امتیاز است).

۲-۵. راهکارهای مقرراتی

به سازمان بورس و اوراق بهادار پیشنهاد می‌شود «دستورالعمل الزامات افشای اطلاعات و تصویب معاملات اشخاص وابسته ناشران بورسی و فرابورسی» را به شرح زیر اصلاح کند:

۱. بند «۳» ماده (۱۱) به این شرح اصلاح می‌شود: «سهام‌دارانی که حداقل پنج درصد از سرمایه ناشر را در اختیار دارند می‌توانند در صورت ارائه مستندات کافی حاکی از نقض قوانین، مقررات، مفاد اساسنامه یا استانداردهای لازم‌الاجرا یا غیرمنصفانه بودن معامله، از سازمان تقاضا نمایند تا از طریق انجام حسابرسی ویژه به هزینه متقاضی، نسبت به بررسی موضوع و ارسال آن

برای متقاضی یا متقاضیان یا نماینده آنها و نیز مرجع ذیصلاح اقدام نماید».

۲. بند «۲» ماده (۱۱) به این شرح اصلاح می‌شود: پس از عبارت «کمیتة حسابرسی»، عبارت «و نظر کارشناس رسمی معتمد سازمان بورس» اضافه می‌شود.

۳-۵. اثر راهکارهای پیشنهادی و نتایج راستی‌آزمایی بر رتبه ایران در نماگر حمایت از سهامداران خرد

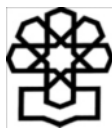
با استفاده از نرم‌افزار شبیه‌ساز بانک جهانی و با فرض ثبات وضعیت سایر کشورها مطابق گزارش سال ۲۰۱۴ بانک جهانی، اصلاحات مطرح شده در این گزارش در خصوص نماگر حمایت از سهامداران خرد به صورت زیر موجب بهبود رتبه ایران در نماگر مذکور می‌شود:

- در صورت اصلاح اشتباهاتی که در انتقال اطلاعات درخصوص حمایت از سهامداران خرد در ایران به بانک جهانی صورت گرفته است، امتیاز کشور از ۳/۷ به ۸ (حداقل ۷) و رتبه جمهوری اسلامی ایران از ۱۴۷ (در سال ۲۰۱۴) به ۱۰ (حداقل ۱۶) در جهان ارتقا خواهد یافت. در واقع ارزیابی بانک جهانی از وضعیت ایران در حمایت از سهامداران خرد آنقدر از واقعیات کشور فاصله دارد که با وجود قرار داشتن جمهوری اسلامی ایران در زمره برترین کشورها از نظر کیفیت قوانین و مقررات حمایت‌کننده سهامداران خرد، کشورمان را در انتهای رده‌بندی بین‌المللی قرار داده است.

- با اصلاح قوانین و مقررات به نحوی که در گزارش مورد بررسی قرار گرفت، جمهوری اسلامی ایران به رتبه اول جهان و منطقه سند چشم‌انداز دست خواهد یافت.

منابع و مآخذ

۱. دبیرخانه کمیسیون‌های تخصصی اتاق ایران، گزارش سیاستگذاری حمایت از سهامداران اقلیت در نظام حقوقی ایران با نگاه به پیمایش و ارزیابی محیط کسب‌وکار بانک جهانی، گزارش مشترک کمیسیون‌های اصل چهل‌وچهارم و محیط کسب‌وکار و اخلاق کسب‌وکار و مسئولیت اجتماعی اتاق ایران، ۱۳۹۲.
۲. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، وضعیت ایران در گزارش «انجام کسب‌وکار» بانک جهانی، ۲۰۱۳، گروه مطالعات محیط کسب‌وکار، ۱۳۹۲.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شناسنامه گزارش

شماره مسلسل: ۱۳۶۴۹

عنوان گزارش: راهکارهای بهبود رتبه ایران در گزارش «انجام کسب‌وکار» بانک جهانی

۴. نماگر حمایت از سهام‌داران خرد

نام دفتر: مطالعات اقتصادی (گروه مطالعات محیط کسب‌وکار)

تهیه و تدوین: مهدی عبدالملکی

ناظران علمی: بهزاد پورسید، سیدامیر سیاح، محمد سلطانی، شراگیم شمس

مقتضای: کمیسیون حمایت از تولید ملی و نظارت بر اجرای سیاست‌های کلی اصل

چهل و چهارم قانون اساسی

ویراستار تخصصی: مریم احمدیان

واژه‌های کلیدی:

۱. محیط کسب‌وکار

۲. بانک جهانی

۳. انجام کسب‌وکار

۴. سهام‌داران خرد

۵. بورس اوراق بهادار

تاریخ انتشار: ۱۳۹۳/۲/۲۴